

H. AVER JA L. ALTOA

EMA-
KEELE
ÕPIK

II

KLASSILE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

A-18378

HILDA AVER — LEIDA ALTOA

EMAKEELE ÕPIK

II KLASSILE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1950

ENSV Haridusministeeriumi poolt kinnitatud.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

8005

ARHIIVKOGU

§ 1. Kirjaõpetuse kordamiseks.

Harjutus 1. Kirjuta pala vihikusse!

Esimene september.

Suvi on möödas. Lapsed on nüüd jälle koolis. Kõigil on hea olla uues ilusas koolimajas.

Harjutus 2. Kirjuta pala vihikusse!

Koolis.

*Arvo on nüüd teise klassi õpilane.
Tema õde Helgi käib neljandas klassis.
Mõlemad tahavad jälle hästi õppida.*

Harjutus 3. Kirjuta poisi või tüdruku nimi lõpuni!

Nimed.

*Aad-, Enn-, Helg-, Ilma-, Jut-, Kusta-,
Lain-, Mihke-, Niin-, Oskar-, Peed-, Pee-,
Sii-, Tii-, Urv-, Voll-, Oi-, Ül-.*

Harjutus 4. Kirjuta lauseis lünkadesse sõna küla!

Laused.

1. Koolimaja asub keskel.
2. Auto sõidab poole.
3. Suur tolmupilv on kohal.
4. Kuusemets on taga.

Harjutus 5. Kirjuta lünkadesse kas sõna vesi või lumi!

Laused.

1. Talvel katab maad.
2. Kevadel sulab
3. voolab jõgedesse.
4. lainetab meres.

Harjutus 6. Kirjuta laused lõpuni! Vali sulgudest sobiv sõna!

Laused.

1. Suvel on ilmad (külmad, soojad, tuisused).
2. Heinamaal riisutakse (rukist, hernest, heina).
3. Heinad pannakse (küüni, keldrisse, kuuri).
4. Jões on palju (kärbseid, linde, kalu).
5. Lambis on (õli, vesi, piim).

Harjutus 7. Kirjuta lause lõpuni! Vali tabelist sobiv sõna!

Kes mida teeb?

1. Kingsepp parandab	traktorit.
2. Rätsep õmbleb	rauda.
3. Sepp taob	kuube.
4. Kangur koob	saabast.
5. Traktorist juhib	kangast.

Näidis:

Kingsepp parandab saabast.

Harjutus 8. Loe lauseid! Sobivad sõnad vali tabelist!

Kes või mis mida teeb?

1. Ilmar	ulub	oksal.
2. Lind	õmbleb	korstnas.
3. Ema	kuivab	nööri.
4. Tuul	õpib	põlle.
5. Pesu	laulab	koolis.

Näidis: 1. Ilmar õpib koolis.

Harjutus 9. Loe järgnevaid lauseid! Puuduva sõna leiad alt sulgudest.

Kus?

1. Laps mängib
2. Isa töötab
3. Koer haugub
4. Lill õitseb
5. Lennuk tiirleb
6. Vanker veereb

(põllul / aias / õues / peenral / tänaval / õhus)

Harjutus 10. Loe laused õiges järjekorras!

Paberitükk põrandal.

Siis tõusis üks tütarlaps pingilt.

Õpetaja nägi paberitükki.

Ta võttis paberitüki ja viis selle paberikorvi.

Põrandal oli paberitükk.

Ta vaatas seda kaua.

Keegi õpilastest ei pannud seda tähele.

Harjutus 11. Loe järgnevat pala ja täida lüngad lauseis all antud sõnadega!

Marjul.

Juku, Juula ja Mäidu läksid metsa Neil olid käes. Juku ja Juula agarasti marju. Väike ei hoolinud korjamisest. Ta noppis ilusaid sügislilli. Peagi olid korvid täis ja lapsed koju. Ema keetis marjadest

(marjule / korvid / Mäidu / korjasid / emale /
läksid / marju / moosi)

Harjutus 12. Loe järgnev pala läbi ja loenda, mitu lauset on selles!

Koolitarbed.

Peetril on uus koolikott. Isa tõi selle laadalt. Kotis on nüüd Peetri uued raamatud. Ema ja Peeter käisid neid eile ostmas. Vihikuid saab koolist.

Onu Rein kinkis Peetrile uue pinali. Tädi Annelt sai ta kuus värvilist pliiatsit. Nüüd on Peetril kõik vajalikud asjad.

Harjutus 13. Mitu sõna on selle jutukese esimeses, kolmandas ja seitsmendas lauses?

Pealkirjaks: M i t u s õ n a ?

1. Esimeses lauses on sõna.
2. Kolmandas lauses on sõna.
3. Seitsmendas lauses on sõna.

Harjutus 14. Kirjuta jutukesest „Koolitarbed“ välja jutu tegelased — inimesed!

Pealkirjaks: „K e l l e s t j u t u s t a t a k s e ?“

Harjutus 15. Loe järgnev jutuke läbi ja täida lüngad! Puuduvad sõnad vali sulgudest!

Magav õun.

I.

Aias kasvas suur Ilus punane
rippus tema küljes kõrgel oksal. Väike Mall jooksis
. Ta hüüdis: „Kas ei võiks ma sind, õunake,
endale saada? Palun, tule oksalt alla!“ Õunal oli
. varjus hea olla. Ta oli magama uinunud ega
liigutanudki end oma rohelises

II.

Mall kutsus endale appi. Päikē silitas
õuna pöske. Õun ei ärgeanud. laulis õunale,
aga ikkagi õunake ei ärgeanud. Tugev äratas
viimaks õunakese. Õunake ehmus, hüppas puult alla
ja otse Mallele

(õunapuu / õun / aeda / lehtede / sängis / päi-
kese / lind / tuulehoog / põlle)

§ 2. Suur täht lause algul.

Harjutus 16. Kirjuta laused vihikusse ja pane lause lõppu punkt! Punkti järel alga suure tähega!

Nisulõikus.

Nisu on küps / kolhoosis algab nisukoristamine / masinad vurisevad / sidujad töötavad kiiresti / lapsed aitavad vihke kokku kanda /

Harjutus 17. Kirjuta laused vihikusse ja pane lause lõppu punkt! Punkti järel alga suure tähega!

Masindamine.

I.

Täna on kolhoosis nisumasindamine / vihud on küünis / masin on keset küüni / traktor on küüni ees / see paneb masina käima /

II.

Masin peksab terad välja / põhk veetakse küüni / terad voolavad kottidesse / kotid tõstetakse autole / kolhoos viib vilja riigile /

Harjutus 18. Kirjuta lauseid! Alga suure tähega ja lõppu pane punkt!

I.
Kes?

..... laulab / jookseb /
..... lendab / loeb /
..... kiigub / ujub /

II.
Mis?

..... ulub / veereb /
..... lendab / ripub /
..... kiigub / ujub /

Harjutus 19. Kirjuta lauseid! Alga suure tähega ja lõppu pane punkt!

Mida teeb?

Õpilane / laps / pioneer
..... / kolhoosnik / rukis / lill , ,
..... tuul / vihm /

Harjutus 20. Koosta antud sõnadest lauseid! Alga suure tähega! Lõppu pane punkt!

1. Õpilane, mina, klassi, teise, olen
2. töötab, vabrikus, isa, minu
3. palju, meie, õpilasi, koolis, on.

**Lause alguses kirjutatakse suur algustäht.
Lause lõppu pannakse punkt.
Lugemisel tehakse lause lõpus väike peatus.**

§ 3. Pärinimed.

Harjutus 21. Kirjuta järgnevate nimede seast välja kõik poiste nimed!

Helle, Helvi, Leo, Andres, Tõnu, Liis, Olev, Virve, Kalju, Kaarel, Maimu, Jaan, Aino, Vello, Epp, Reet, Rein, Mart, Maret, Juta, Anu, Sulev, Õie, Enn, Naima, Peet, Sirje, Uno, Boris, Doora, Ülo, Galja. Pealkirjaks: Poiste nimed.

Näidis: *Andres, Boris,...*

Harjutus 22. Kirjuta eelmisest harjutusest välja kõik tütarlaste nimed! Pealkirjaks: Tütarlaste nimed.

Näidis: *Doora, Galja,...*

Harjutus 23. Kirjuta nimesid, mis algavad

B, D, G tähega!

Harjutus 24. Kirjuta jutustusest välja kõik nimed!

Meie pere.

(Ilmari jutustus.)

I.

Minu nimi on Ilmar. Mina elan Vao kolhoosikülas. Minu isa on Rein Tamm ja ema on Liisa Tamm. Koolis olen mina Ilmar Tamm, aga kodus minu väike õde Helju hüüab mind Immiks. Heino ja Juhan on minu vennad.

Pealkirjaks: **I l m a r i k o d u.**

N ä i d i s:

Küla: *Vao*

Ilmari isa: *Rein Tamm*

Ilmari ema: *Liisa*

Ilmari perekonnanimi:

Vennad:

Õde:

Harjutus 25. Kirjuta jutustusest „Meie pere“ II osast välja kõik nimed!

II.

Meie pere.

(Ilmari jutustus.)

Meie pere töötab Edu kolhoosis. Seal töötab ka minu tädi Hella oma lastega. Onu Ants töötab vabri-

kus. Enn on kolhoosi traktorist. Täditütred Mai ja Malle käivad koolis. Nende perekonnanimi on Mägi.

Pealkirjaks: **I l m a r i t ä d i k o d u.**

Kolhoos —

Onu —

Tädi —

Tädipoeg —

Täditütred —

Harjutus 26. Kirjuta linnade nimesid!

Linnade nimed.

Tallinn, Narva, Moskva, (veel 5 nime).

Harjutus 27. Kirjuta külade nimesid!

Külade nimed.

Avispea, Mäetaguse, Venevere, (veel 5 nime).

Harjutus 28. Kirjuta koerte nimesid!

Koerte nimed.

Reksi, Pauka, Polla, (veel 5 nime).

Linnade, külade, inimeste, loomade **nimed** kirjutatakse alati **suure algustähega**.

Need on **pärisnimed**.

Harjutus 29. Kirjuta järgnevast jutustusest välja linna, asulate, kolhoosi ja inimeste nimesid!

Viljapeks.

I.

Omnibus sõitis Rakverest kell 5 pärast lõunat Võsu poole. Väino istus omnibuses ja tundis sõidust mõnu. Haljala peatuses olid tal onupojad Tõnu ja Jaan vastas. Nad rääkisid, et homme algab Tuleviku kolhoosis viljamasindamine. Traktor peksumasinaga oli juba kohal. Traktorist Eesmaa askeldas masina juures.

Pealkirjaks: P ä r i s n i m e d .

N ä i d i s : *Rakvere,.....*

Harjutus 30. Kirjuta järgnevast jutustusest välja kolhoositalude ja inimeste nimesid! Korduvaid nimesid ära kirjuta!

Viljapeks.

II.

Teisel hommikul tõusti vara. Ka Väino läks koos teistega tööle. Kuusikult olid tulnud Peeter, Juhan ja vanaisa. Alamäelt olid kohal tüdrukud Luule, Ilme ja Linda. Karedalt olid tulnud onu Eduard Tiinaga. Kolhoosirahvast Väino tundis veel Uuetoa Jaaku ja Endelit ning Lehtmetsa Virvet.

Brigadiir Kivi juhatusel töötati terve päev agarasti. Õhtuks oli nisu masindatud. Väino töötas virgasti ja Kuusiku vanaisa ütles, et Väinost kasvab tubli töömees.

Harjutus 31. Kirjuta välja kolhoositalude nimesid!

Näidis: Kolhoositalud: Kuusiku,

Harjutus 32. Kirjuta välja kolhoosnikute nimesid!

Harjutus 33. Leia lugemikust 5 lauset pärisnimedega! Pealkirjaks: P ä r i s n i m e s i d.

Harjutus 34. Kirjuta lauseid linnatänavate nimedega! Pealkirjaks: T ä n a v a t e n i m e s i d.

Näidis: Mina elan Lauristini tänavas.

§ 4. Küsilause.

Harjutus 35. Lugeda osade kaupa ema ja lapse kõnelus!

Kahekõne.

„Maili, miks sa täna nii hilja koolist koju tuled?“

„Meil oli peale tunde oktoobrilaste koondus.“

„Aga sina ei öelnud seda mulle hommikul?“

„Ma ei teadnud isegi. Ma ju eile puudusin, olin haige. Eile teatati.“

„Kas sa tahad kohe süüa?“

„Täna, ema, tahaksin küll.“

„Kuidas sa ennast tunnend?“

„Hästi, olen päris terve.“

Harjutus 36. Mitu küsimust on kahekõnes? Mitu vastust?

Harjutus 37. Loe luuletust ilmekalt ja leia, mitu küsimust on selles! Kes küsib? Kes vastab? Mis vastab vanaema?

Vanaema ja lapselaps.

Memmeke, kas kord ka väike olid sa?
Jooksid nurmel? Laulsid võidu lindudega?
Tõesti? Vanaemaks kas saan minagi?
Kas ma lapseks jääda ei saaks kuidagi?

Harjutus 38. Loe järgnev pala läbi ja leia sellele alt sulgudest sobiv pealkiri!

Helmi ja Ilmar olid maal vanaema juures. Vanaema küpsetas leiba ja andis lastele seda maitsta. Ta ütles, et see on uudseleib, sellepärast ongi nii valge ja lõhnav. Helmi hammustas suure tüki. Ilmar maitsetes ka. Lastele maitsetes hästi uudseleib.

(Lapsed maal. Vanaema. Uudseleib. Leivategu.)

Harjutus 39. Vasta suuliselt järgnevatele küsimustele!

Küsimused:

1. Kelle juures olid Ilmar ja Helmi maal?
2. Mida küpsetas vanaema?
3. Kellele andis vanaema leiba?
4. Milline oli uudseleib?
5. Kes hammustas suure tüki leiba?
6. Kuidas maitsetes uudseleib?

Küsilause lõpus on küsimärk.

Harjutus 40. Kirjuta küsilaused vihikusse ja pane lause lõppu küsimärk!

1. Kes töötab kolhoosis
2. Kes talitab kodus
3. Kes õpib koolis
4. Kes mängib kodus

Harjutus 41. Kirjuta küsimuse kes asemele lausesse sobivuse järgi isa, ema, Taavi, Aasa!

1. töötab kolhoosis.
2. talitab kodus.
3. õpib koolis.
4. mängib kodus.

Harjutus 42. Vasta suuliselt järgmistele küsilausetele jutustava lausega!

I.

1. Millal sa hommikul tõused?
2. Kes valmistab hommikusööki?
3. Mida sa teed kodus hommikul?
4. Millal sa lähed kooli?

II.

1. Millal algavad tunnid?
2. Mis aineid sa õpid II klassis?
3. Mitu tundi on täna?
4. Kuidas möödub koolipäev?

§ 5. Jutustav lause.

Harjutus 43. Loe järgnev pala läbi ja asenda antud pealkiri mõne teise sobivaga!

Kartulivaol.

Meil nopiti kolhoosis kartuleid. Isa ajas vagusid lahti. Noppijad siblisid kätega ja kablidega mullas ja pildusid kartuleid korvi. Minu vagu oli ema vao kõrval. Siblisin virgasti, aga ei jõudnud emale järele. Varesed lendasid põllu kohal ja otsisid tõuke. Vaatasin nende sagimist ja jäin emast kaugele maha. Ema asus minu vaole ja mina läksin tema kohale. Leidsin vaost roostetanud rõnga ja jäin seda vahtima. Juba jälle jõudis ema minust ette.

Ema abiga viisin siiski vao lõpule.

Harjutus 44. Loe ja täida lüngad eelmise jutustuse põhjal sõnadega: (kartuleid / ema / vareseid / vaoga / vagu / tõuke).

Kartulivaol.

1. Meil nopiti
2. Mina noppisin kõrval.

3. Mina ei jõudnud oma emale järele.
4. Mina vaatasin põllu kohal lendavaid
5. Varesed otsisid mullast
6. Ema aitas minu noppida.

Jutustava lause lõpus on punkt.

Harjutus 45. Loe järgnevaid jutustavaid lauseid!
Puuduvad sõnad mõtle ise!

Juurviljaaed.

1. Juurviljaaed andis meile
2. Vara kevadel saime aiast
3. Suvel tõime aiast
4. Sügisel korjasime
5. Kartulid panime talveks

Harjutus 46. Kirjuta järgnevaist lauseist need välja, milles räägitakse suvest! Pealkirjaks: S u v i.

1. Päike paistab kuumalt.
2. Mesilased sumisevad ristikeheina õite ümber.
3. Sain nääriks isalt uue kelgu.
4. Käin koolivaheajal sageli kelgutamas.
5. Minu mesipuu heitis täna peret.
6. Koplimalt saab kõige pikema kelgusõidu.

Harjutus 47. Kirjuta eelmisest harjutusest välja need laused, milles räägitakse talvest. Pealkirjaks: Talv.

Harjutus 48. Loe järgnev luuletus läbi ja vali alt sulgudest sobiv pealkiri!

Suur suvi on läinud
ja sügis on käes.
Me laager on vaikne
ja vaikne on laas.

Suur suvi on läinud
ja sügis on käes.
Ning merede taha
läks kureparv taas.

(Kevadel. Suvel. Sügisel.)

Harjutus 49. Kirjuta eelmisest luuletusest välja need laused, milles jutustatakse:

1. laagrist ja laanest (metsast),
2. kureparvest.

Pealkirjaks: Lauseid sügisest.

Harjutus 50. Pane lausete lõppu punkt või küsimärk, nii nagu tarvis!

Sügisel metsas.

I.

Läksime klassiga metsa sügisest loodust vaat-
lema / Igale õpilasele anti mingi ülesanne / Mina
unustasin aga selle /

II.

Mis õpetaja ütles mulle / Kas ma pidin korjama
tammelehti / Kas kästi korjata pihlakalehti / Korraga
teadsin: vahtralehti pidin korjama /

III.

Ma korjasin ilusaid kirjusid vahtralehti / Viisin
need kooli / Õpetaja aitas neid paberite vahele kui-
vama panna /

Harjutus 51. Kirjuta punktjoone asemele sobivuse
järgi: talvel, kevadel, suvel, sügisel!

Millal?

I.

1. Rukis õitseb
2. Õunapuu õitseb
3. Heina tehakse
4. Kartuleid nopitakse
5. Maasikaid korjatakse

II.

6. Kapsaid soolatakse
7. Näärikuuske tuuakse
8. Suuskadega sõidetakse
9. Peenraid rohitakse
10. Põldu küntakse

Harjutus 52. Kirjuta harjutus ja aseta lünkadesse puuduvad sõnad!

Marjul.

Oli ilus Heldur ja Viive läksid metsa
. Lagendikul oli palju punaseid
Lapsed korjasid küpsi Maasikad maitsesid
. Lapsed korjasid korvid marju täis ja viisid
need Ema keetis maasikatest magusat . . .

§ 6. Koma lauses.

Koma lauses et ja aga ees.

Harjutus 53. Kirjuta jutustus „Viia“ vihikusse! Sõnade et ja aga ette pane koma!

Viia.

I.

Viia läheb kooli. Ta ruttab et jõuda õigeks ajaks. On veel pimedik aga tänavad on valgustatud. Vihma sajab aga Viia ei karda vihma.

II.

Ta hoiab koolikotti hoolikalt hõlma all et kott ei saaks märjaks. Tuul kisub mantlihõlmu lahti aga Viia hoiab neid käega kinni. Ta keerab tuulele selja et veidi puhata.

III.

On tarvis minna üle tänava aga suur veelomp on ees. Viia läheb lombi kõrvalt et jalad ei saaks märjaks.

Harjutus 54. Loe harjutus läbi ja ütle, kuhu paned koma!

Viia (järg).

Viia on rõõmus et jõuab õigeks ajaks kooli. Varsti heliseb kell aga tunnikell see veel ei ole. Õpilased kogunevad saali et kuulata ettekandeid Suurest Oktoobrirevolutsioonist. Nõukogude rahvad on õnnelikud et Oktoobrirevolutsioon tõi neile vabaduse.

Koma kuid, sest ja siis ees.

Harjutus 55. Loe jutustus läbi ja pane tähele, mis-suguste sõnade ees on koma!

Rukkilõikus.

I.

Minni läks koos emaga kolhoosipõllule rukist siduma. Põllu ääres seisis niidumasin. Hobused puristasid kärsitult, sest nad ei tahtnud paigal seista. Juhan istus masina raudsel istmel ja õiendas ohjadega.

II.

Oli veel vara, **kuid** sidujate brigaad oli juba kohal. Keegi ei puudunud. Brigadir rääkis sidujatele, et rukkilõikus kolhoosiküla ja jõe vahelisel nurmel vaja lõpetada lõunaks.

III.

Algas töö. Kui Minni oli jõudnud siduda esimesed vihud, **siis** oli masin juba kaugel. Ema hüüdis midagi Minnile, aga Minni ei kuulnud seda sahisevas viljas.

Harjutus 56. Loe ja täida lüngad eelneva jutustuse järgi sõnadega **aga, siis, et, kuid, sest!**

Minni vilja sidumas.

I.

1. Hobused puristasid kärsitult, nad ei tahtnud paigal seista.
2. Oli vara, sidujate brigaad oli juba kohal.
3. Brigadir ütles, küla ja jõe vahelisel narmel tuleb töö lõpetada lõunaks.

II.

4. Kui Minni oli sidunud esimesed vihud, oli masin juba kaugel.
5. Ema hüüdis Minnile midagi, Minni ei kuulnud seda.

Harjutus 57. Seo sõnade **siis, et** abil järgmised laused kahekaupa! Loe ja kirjuta uued laused vihikusse!

1. Minni arvas.
Ema on väsinud.
2. Kui saabus keskhommik.
Brigaad jäi puhketunnile.

Harjutus 58. Seo sõnade sest, aga, kuid abil laused kahekaupa! Loe uusi lauseid!

1. Minni jälgis kõike huviga.
Ta oli esimest korda sidumas.
2. Ema väsis.
Selma aitas tal siduda.
3. Ema tänas Selmat.
Selma ei tahtnud tänu.

Harjutus 59. Loe jutustus läbi ja peatu puuduvate komade kohal sõnade **aga, et, siis, sest, kuid** ees!

Lillekimp pioneeridelt.

(Niina jutustus.)

I.

Nüüd tahan veel midagi ütelda et seda kõik teaksid. Paraadil pidin seltsimees Stalinile lilli andma. Algul olin nii erutatud et unustasin lillekimbu täiesti. Kui keegi mulle meelde tuletas et lillekimp tuleb üle anda siis ulatasin kimbu seltsimees Stalinile.

II.

Olin ikka veel ärevil kuid seltsimees Stalini kõrval seistes nägin kui lihtne ja lahke ta on. Ta silitas mu pead sest ta tahtis mind rahustada. Lahkusin tribüünilt aga ma ei jõudnud veel nii ruttu oma maleva juurde sest mind pildistati mitu korda.

III.

Kui lõpuks olin jälle oma kaasõpilaste juures siis jutustasin kõigile, kui hea ja lahke on seltsimees Stalin. Armastan teda piiritult sellepärast et ta nii väga hoolitseb meie eest.

Tribüün — vaatelava, kõnelava.

Harjutus 60. Aseta puuduv koma!

Oktoobripühad.

I.

Kaunistasime oma klassi et oktoobripühi väärikalt vastu võtta. Meie klassi ei võetud kaasa paraadile sest ilm oli liiga jahe. Pidin minema isaga aga jäin haigeks.

II.

Hommikul jäin voodisse kuid peale lõunat oli palavik kadunud. Kui isa ja ema koju tulid siis jutustasid nad mullegi paraadist ja rongkäigust.

Harjutus 61. Kirjuta laused vihikusse ja pane koma, kuhu vaja!

Koma lauses.

1. Ema küttis ahju sest tuba oli kül'm.
2. Avasin akna et tuulutada tuba.
3. Kui isa tuli töölt siis sõime lõunat.

Harjutus 62. Kirjuta laused vihikusse ja pane koma, kuhu vaja!

Koma lauses.

1. Väljas oli kange tuul aga vihma enam ei sadanud.
2. Ülesanne oli keerukas kuid õpilane lahendas selle õigesti.

§ 7. Koma lauses loetelu puhul.

Harjutus 63. Kirjuta vihikusse jutustus „Malle koolikott“! Komad loetelu juures kirjuta värviliselt!

Malle koolikott.

Oli matemaatika tund. Malle otsis oma vihikut. Kotis olid raamatud, eesti keele vihik, kummi, pliiats, sullepea, teritaja, käärid, taskurätt, rahakott ja pinal. Aga matemaatika vihikut polnud. See oli kodus laual.

Loetelus sõnad eraldatakse üksteisest komaga. Kahe viimase sõna vahele pannakse **ja**. **Ja** ette koma ei panda.

Harjutus 64. Kirjuta pala vihikusse ja pane kahes viimases lauses puuduvad komad!

Emaga turul.

Andres läks emaga turule. Turul oli palju kaupa. Seal oli liha võid vorsti sinki juustu kohupiima piima ja mune. Kolhoosnikud müüsid kartuleid jahu tangu kruupe herneid ube kaeru ja rukkeid.

Harjutus 65. Kirjuta pala „Koduhoidjad“ vihkusse! Pane tähele, kus on koma! Koma kirjuta värviliselt!

Koduhoidjad.

Vanaema ja Liina olid heinaajal kahekesi kodus. Vanaema lüpsis lehma, söötis siga, jootis vasikat, raius seale kartuleid, rohis peenraid, küpsetas leiba ja keetis perele süüa. Liina söötis kanu, valvas tibusid, mängis kiisudega ja aitas kartuleid koorida.

Harjutus 66. Aseta puuduvad komad!

Heino tööd.

I.

Talvel Heino suusatab kelgutab uisutab ja peab lumesõda.

Kevadel ta nopib aasalt nurmenukke sinililli üla-seid kannikesi pääsusilmi ja karikakraid.

II.

Heino ei käi suvel koolis. Ta töötab kolhoosi aias rohib kodus peenraid supleb jões korjab marju ja mängib palli.

Sügisel ta käib metsas seenil abistab aias vanaema korjab õunu ja kannab juurvilja keldrisse.

§ 8. Nimisõna.

Harjutus 67. Jätka loetelu!

Nimisõnad.

Esemete nimetused klassis: laud, tool, pilt,

Koolitarbed: pliiats,

Linnud: varblane,

Loomad: rebane,

Tööriistad: tangid,

Puud metsas: kuusk,

Sõnad, mis tähendavad esemeid, inimesi, loomi, linde jne., on **nimisõnad**.

Harjutus 68. Kirjuta laused vihikusse ja tõmba nimisõnadele joon alla!

1. Lamp põleb.
2. Pliiats läks katki.
3. Kukk laulab.
4. Koer haugub.
5. Saag on terav.
6. Sirel kasvab aias.

Harjutus 69. Kirjuta jutukesest „Õhtu kaluri kodus“ välja toidunõude nimetused!

Õhtu kaluri kodus.

Isa tuli merelt. Ta oli üleni märg. Suuri vaevu oli ta pääsenud tormi käest. Torm purustas tal võrgud.

Kuid siiski olid kõik röömsad. Peagi praksus lõbus tuli pliidi all. Pada ja pann pandi kartulite ja kaladega tulele.

Kaeti laud. Igaühele pandi taldrik, nuga, kahvel, lusikas, tass ja alustass. Laual seisid ka suhkrukoos ja teekann.

Varsti oligi toit valmis. Ema tõi toidu lauale. Kauss kaladega oli keset lauda. Pere asus sööma.

Väljas aga möllas torm ja kohisesid lained.

Alusta nii:

Toidunõud.

Pada, pann,

Harjutus 70. Kirjuta, milliseid tööriistu tead!

Pealkirjaks: T ö ö r i i s t a d.

Harjutus 71. Kirjuta, millised riietusesemed sul on! Pealkirjaks pane:

Minu riietusesemed.

Särk,

Toidunõude, riiete ja muude esemete nimetused on ka **nimisõnad**.

Harjutus 72. Kirjuta jutustusest „Kooliaeda rajamas“ välja pärisnimed.

Kooliaeda rajamas.

Aruküla kooli õpilased pioneeride algatusel asusid rajama kooliaeda. Jaan Jürimäe ja Heino Reinaste mõõtsid aia maa-ala välja. Pioneerid Ülo Tohver ja Helvi Velle märkisid ära kohti, kuhu põõsaid istutada. Kõik töötasid hoolega.

Peale tööd mindi Männiku spordiväljakule, kus toimusid spordivõistlused. Võistlustest võtsid osa ka Lagedi kooli õpilased. Üksikuid võistlejaid oli veel Maardu, Iru ja Tallinna koolidest.

Näidis:

Pärisnimed.

Aruküla,

Harjutus 73. Kirjuta 10 pärisnime! Pealkirjaks: P ä r i s n i m e d .

Pärisnimed on samuti **nimisõnad**.

Harjutus 74. Kirjuta järgnevatest lausetest välja nimisõnad!

1. Õpilane joonistab. 2. Emake on armas. 3. Pioneer õpib hästi. 4. Õde laulab. 5. Kirves on terav. 6. Traktor künnab. 7. Kauss on kapis. 8. Hunt on kuri. 9. Lipp on punane. 10. Tank sõitis. 11. Tööline ehitab. 12. Raamat on laual.

Pealkirjaks: **Nimisõnad.**

Õpilane, emake, pioneer,

Harjutus 75. Loe ja aseta pala lõpus olevad sõnad õigele kohale!

Seltsimees Stalini kooliaastad.

Jossif Stalin õppis Kaukaasias linnakeses. Ta oli poeg. Tal olid alati riided. Jossif oli elav ja mängis hästi Ta armastas Ka oli ta osav Jossif õppis hästi ja oli õpilane koolis. Ta oli hea koolivend ja abistas Kooli lõpetades sai Stalin Nüüd on seltsimees Stalin Nõukogude Liidu rahvaste

(puhtad / palli / Gori / lugeda / kingsepa / parim / nõrgemaid / juht / jutustaja / kiituskirja / poiss)

Harjutus 76. Kirjuta järgnevaist lauseist välja töötajate nimetused!

Mis tööd keegi teeb.

1. Aino isa on kalur. 2. Jaani ema on kangur.
3. Leili vend on Nõukogude armee sõdur. 4. Kalju
isa on sepp. 5. Maie õde on raamatupidaja. 6. Ago isa
on lendur. 7. Jaani, Väino ja Ene vanemad on kol-
hoosnikud.

Harjutus 77. Kirjuta, milliseid töötajaid veel tead!

§ 9. Ainsus ja mitmus.

Harjutus 78. Loe järgnevaid sõnu!

Üks asi.

vapper sõdur
hoolas õpilane
tubli pioneer
uus raamat
hea naaber
punane lipp
kollane pael
pikk kepp
väike lind
kaval rebane
tige hunt

Palju asju.

vaprad sõdurid
hoolsad õpilased
tublid pioneerid
ued raamatud
head naabrid
punased lipud
kollased paelad
pikad kepid
väikesed linnud
kavalad rebased
tigated hundid

Kui kõneldakse ühest asjast, inimesest või loomast, siis on see sõna **ainsuses**.

Aga kui esineb mitu asja või olendit, siis on sõna **mitmuses**.

Harjutus 79. Kirjuta jutust „Oktoobripühade eel“ välja kõik nimisõnad, mis on mitmuses ja mille lõpus on täht **d**!

Oktoobripühade eel.

I.

Tunnid on lõppenud. Koolimaja ukсед avanevad ja rõõmsad õpilased tõttavad koju.

Kuid eesrindlikud lapsed jäävad veel kooli. Mis nad siin teevad?

Oktoobripühad on lähedal ja sellepärast ettevalmistusi palju.

II.

Tüdrukud harjutavad näidendit, neid abistavad õpetajad. Poisid harjutavad võimlemisettekandeid. Oktoobrilapsed ja pioneerid valmistavad loosungeid.

Kolhoosnikud tõid pärgade punumiseks pohlavarred ja männioksad kohale.

Veel mõned päevad askeldusi ja ettevalmistusi, siis on kõik korras — pühad võivad tulla.

Sõnad mitmuses.

Tunnid, ukсед,

Harjutus 80. Kirjuta antud sõnad mitmuses ja lõpptäht **d** kriipsuta alla.

Ainsus.

maja
kalur
vabrik
õpilane
seltsimees
kool
traktor
raamat

Mitmus.

majad
.
.
.
.
.
.
.

Harjutus 81. Kirjuta järgnevast jutukesest „Esimene lumi“ kõik laused, mis on mitmuses!

Esimene lumi.

Lapsed mängisid õues. Korraga hakkas sadama lund. Ilusad valged lumehelbed hõljusid õhus. Maa kattus õrna valge vaibaga. Küll olid nüüd lapsed rõõmsad! Nad kilkasid ja püüdsid lumehelbeid.

Mitu tundi liugles ülalt lumehelbeid alla. Kena on esimene lumi!

Harjutus 82. Kirjuta laused mitmuses, lõpud kriipsuta alla!

I.

Pioneer marsib.
Laps mängib.
Kell tiksub.
Tramm sõidab.

Pioneerid marsivad.
Lapsed mängivad.
Kellad
.

II.

Õpilane kirjutab.
Hobune jookseb.
Lill õitseb.
Kass hüppab.
Kolhoosnik künnab.

Harjutus 83. Loe antud laused mitmuses!

Lipp lehvib.	Lipud lehvivad.
Sepp töötab.
Poiss maalib.
Lind laulab.	Linnud
Vend õpib.
Lammas sööb.	Lambad
Kolhoosnik künnab.
Vedur vilistab.
Leht koltub.

Harjutus 84. Koosta suuliselt järgnevatest sõnadest lauseid, algul ainsuses, siis mitmuses!

Tööline, õpilane, poiss, sulg, tool, koolimaja.

Lauseid ainsuses.

Tööline läheb vabrikusse.

Lauseid mitmuses.

Töölised lähevad vabrikusse.

Harjutus 85. Loe ja täida lüngad! Sõnad leia alt
sulgudest!

Lumimemm.

. ehitasid lumimemme. Suured
on kehaks. Silmadeks toodi,
lõigati lumimemme hammasteks. Naabri
kartsid lumimemme. hakkasid haukuma
ja pugesid peitu.

(poisid / lumepallid / söed / kartulid / lapsed / koe-
rad / kassid)

§ 10. Harjutusi kordamiseks.

Harjutus 86. Vasta suuliselt jutu lõpus toodud küsimustele!

Jutt viiest pojast.

I.

Elasid kord ühes riigis eit ja taat. Neil oli viis poega.

Taat oli haiglane, lamas enamasti voodis. Eit talitas kodus, aga pojad kündsid, külvasid, peksid vilja ja tuulasid.

Rahvas oli sellel maal töökas, elas õnnelikult. Põlud olid avarad, sõdurid tugevad, talved kaunid, inimesed terved.

II.

Naabruses elas õel vaenlane, kes igatses naabri maid.

Ta korraldas oma tankid, kahurid ja lennukid ja läks naabri piiridesse.

Kui vanataat kuulis, et sõda on, saatis ta kaks vanemat poega kodumaad kaitsma.

Pojad võitlesid vapralt. Nad kirjutasid isale, et abi on veel vaja.

III.

Nüüd saatis taat kaks keskmist poega sõtta.

Ka need pojad kirjutasid, et vajavad abi. Vanemad saatsid nüüd oma noorima poja sõjateele.

Kui pojad olid kõik sõjas, siis tõusis taat ja läks põllule tööle. Ta ütles, et maa andis talle jälle jõu tagasi.

Vaenlane aeti maalt välja ja pojad tulid koju tagasi.

KÜSIMUSED:

I.

1. Kus elasid eit ja taat?
2. Mitu poega neil oli?
3. Kes tegi koduseid töid?
4. Mida tegid pojad?
5. Kuidas elas rahvas sellel maal?
6. Millised olid põllud?

II.

1. Kes elas õnneliku maa naabruses?
2. Mida tegi vaenlane?
3. Kuhu saatis taat kaks poega?
4. Kuidas võitlesid pojad?

III.

1. Mispärast saatis taat ka teised pojad sõtta?
2. Kes hakkas nüüd põldu harima?
3. Millal tulid pojad sõjast tagasi?

Harjutus 87. Loe pala ja täida lüngad! Puuduvad sõnad vali alt sulgudest!

Villu raske haigus.

I osa.

Villu ja Anni olid üksinda kodus. Anni tõi söögi Villu käed olid väga Villu sõi mustade Pärast söömist hakkas ta vankrit meisterdama. Varsti oli kena vankrike Poiss saagis, raius, kangutas ja tagus. Haamer libises ja nael tungis Villule Ta sidus käe musta kinni.

(kätega / käesse / mustad / lauatükkidest / lauale / valmis / räbalaga / naelu)

Harjutus 88. Kirjuta vastused pala lõpus toodud küsimustele pala „Villu raske haigus“ II osa järgi!

Villu raske haigus.

II osa.

Õhtul tuli ema koju. Villu rääkis kohe emale oma õnnetusest. Ema harutas musta lapi Villu käe ümbert lahti. Ta puhastas haava ja sidus selle puhta valge lapiga kinni.

Kuid Villu käsi hakkas valutama ja käele ilmusid sinakad viirud. Ema viis Villu arsti juurde, sest oli tekkinud veremürgitus.

Villu oli kaua haige ja pidi lebama voodis. Ta nägi sageli ema silmis pisaraid. Villul oli kahju, et ta oma emale pidi südamevalu valmistama.

Viimaks paranes poisi käsi ja ta võis jälle kooli minna. Nüüd peseb Villu alati hoolega käsi.

Küsimused.

I.

1. Millal tuli ema koju?
2. Kellele rääkis Villu oma õnnetusest?
3. Kes harutas musta lapi Villu käe ümbert lahti?
4. Miks peab siduma haava puhta lapiga?

II.

5. Kelle juurde viis ema Villu?
6. Mis haigus oli Villul?
7. Kus pidi Villu kaua lebama?
8. Kellele tegi Villu südamevalu?

Kes? kelle? kellega? kellele? jne. küsitakse, kui on juttu elusolenditest (inimestest, loomadest, lindudest).

Mis? mille? millega? millele? jne. küsitakse, kui on juttu asjadest.

Harjutus 89. Pane sulgudesse õige küsimus ja kirjuta ise lauseid juurde! Lõpp -ga kirjuta värvilise pliiatsiga!

Kellega?

Millega?

I.

1. Õpetaja kõneleb õpilasega (kellega?).
2. Traktorist künnab traktoriga ().
3. Kolhoosnik külvab masinaga ().
4. Aednik töötab labidaga ().
5. Sõdur võitleb vaenlasega ().

II.

6. Õde mängib vennaga ().
7. Mees raiub kirvega ().
8.
9.
10.

Harjutus 90. Loe luuletus läbi ja vasta allantud küsimustele!

Kuuske toomas.

Vaata seda haljast kuuske
metsaserval õõtsuvat;
tüvi sirge, oks tal kerge,
nägu lahkelt naeratab.

Hõissa, taati, kiirel sõidul
hobu sinna juhata,
kuusepuuke saani tõsta
ja siis koju kihuta!

Lumi karjub, hobu hirnub,
saanitallad välguvad;
meie taat ja väike poisu
kuuske koju kannavad.

Küsimused.

1. Kus õõtsub kuusk?
2. Milline on kuuse tüvi?
3. Kes juhib hobuse kuuse juurde?
4. Kuhu tõstab taat kuuse?
5. Kuidas toimub kojusõit?
6. Kes on taadil kaasas?
7. Kuhu viiakse kuusk?

Harjutus 91. Kirjuta järgnevast jutukesest lauseid, kus esinevad sõnad, mis vastavad küsimustele „kellega“ ja „millega“ ning mille lõpus on -ga! Pealkirjaks pane: Kellega? Millega?

Päike külaliseks.

Kaugel põhjas, keset tundraid ja ääretuid lumevälju, elavad nenetsid.

Suvel kattub tundra rohelise taimestikuga, aga talvel jää ja lumega. Talvel käivad ka seal lapsed koolis. Lapsed sõidavad kooli saanidega. Saanide ette on rakendatud põhjapõdrad. Kõige rõõmsam päev aastas on neil päikese ilmumise päev. Siis lähevad õpetajad

koos õpilastega ja külaelanikega künkale. Siia paistab päike kõige enne. Rõõmsalt tervitavad inimesed päikest.

Harjutus 92. Loe pala läbi ja vasta küsimustele suuliselt!

Talve vembud.

I.

Kord tahtis talv kõik elu maailmast hävitada. Esmalt hakkas ta linde kiusama. Linnud aga lendasid eest ära soojale maale. Siis asus talv loomade kallale. Ta tuiskas kõik nurmed ja metsad lund täis ja kutsus pakase. Loomad ei kohkunud. Ühed tõmbasid soojad kasukad selga, teised pugesisid peitu sügavatesse urgudesse.

Talv vihastas ja tungis kalade kallale. Pakasepoisid jooksid ringi, külmetasid jõgedele ja järvedele kaaned peale. Kalad ujusid sügavasse põhja. Sinna talve võim ei ulatunud.

Küsimused.

1. Mida tahtis kord talv teha?
2. Keda hakkas ta esmalt kiusama?
3. Kuhu lendasid linnud?
4. Kelle kallale asus nüüd talv?
5. Mida tegi talv?
6. Mida tegid loomad?
7. Kelle kallale tungis nüüd talv?
8. Miks talv ei saanud kalu kätte?

Harjutus 93. Loe „Talve vembud“ II osa ja kirjuta vastused lühikeste lausetega!

Talve vembud.

II.

Siis hakkas talv inimesi kiusama. Jälle saatis ta pakasepoisid välja. Need kolistasid ümber majade, koputasid seintele ja ustele. Aga inimesed panid ahjud küdema ja istusid soojades tubades.

Isegi väikesed lapsed ei kartnud talve viha. Nad uisutasid ja kelgutasad, mängisid lumesõda, ehtasid lumimemmi ja liumägesid. Nad kutsusid veel talvetaati: „Tule, taadike, aita meid!“

Talve vembud.

II.

Küsimused.

1. Keda hakkas talv nüüd kiusama?
2. Mida tegid pakasepoisid?
3. Mida tegid inimesed?
4. Kas väikesed lapsed kartsid talve viha?
5. Mida tegid lapsed õues?

Harjutus 94. Kirjuta küsimuste järgi jutuke! Pane sobiv pealkiri!

1. Milline on kõige külmem aastaaeg?
2. Mis katab maad?

3. Mida teevad lapsed talvel õues?
4. Mida armastad sina talvel väljas teha?
5. Kus õpivad lapsed?
6. Kuidas õpivad lapsed koolis?

Harjutus 95. Kirjuta lünka puuduv nimisõna!

Vanasõnu.

1. Kuidas töö, nõnda
2. Igaüks on ise oma õnne
3. kiidab tegijat.
4. Ükski ei kuku taevast.

Harjutus 96. Kirjuta vihikusse 2—3 vanasõna!

Harjutus 97. Leia jämedama kirjaga trükitud sõnale õige küsimus!

Uus raamat.

Jaanil on uus raamat. Jaan tõi raamatu kooli. Raamatule oli ümber pandud sinine paber. Poisid tahtsid näha raamatut. Raamatus olid ilusad pildid ja lood. Jaan luges raamatust huvitava jutu. Ta andis raamatu Tõnule lugeda. Tõnu läks raamatuga koju.

§ 11. Tegevust näitavad sõnad.

Mida meie koolis teeme.

Mina **loen** luuletust. Sina **kirjutad** harjutust. Tema **joonistab** laeva. Meie **laulame** talvest. Teie **mängite** saalis palli. Nemad **õmblevad** nukule rüüdeid.

Sõnad: loen, kirjutad, joonistab jne. näitavad tegevust.

Kui tegevus sünnib praegu, siis on sõna **olevikus**.

Mida meie koolis tegime.

Mina **lugesin** luuletust. Sina **kirjutasid** harjutust. Tema **joonistas** laeva. Meie **laulsime** talvest. Teie **mängisite** saalis palli. Nemad **õmblesid** nukule rüüdeid.

Kui tegevus oli juba varem, siis on sõna **minevikus**.

Harjutus 98. Tegevust näitavatele sõnadele tõmba joon alla!

Aias.

Anne ja Mati töötasid aias. Kevadel kaevas Mati maa üles. Anne pani seemned maha. Suvel rohisid nad peenraid hoolega. Sügisel kasvasid peenral suured porgandid ja herned.

Harjutus 99. Kirjuta järgnevast palast kõik tegevust näitavad sõnad, mille lõpus on **b** ja **vad**!

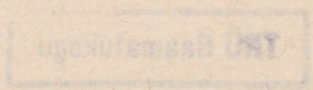
Koondus.

Pioneeridel on koondus. Nad ootavad seda röömuga. Koondusel pioneerid laulavad ja mängivad ja neil on seal mõnus. Eriti tahavad nad kuulata jutustusi meie suurtest juhtidest Leninist ja Stalinist. Ka meeldivad neile lood Isamaasõjast, kangelastest ja vapratest pioneeridest.

Huvitavalt jutustab rühmajuht Moskvast. Ta näitab pilte sellest ilusast linnast. Pioneeridel tuleb igatsus sõita kord Moskvasse ja näha oma silmaga seda ilusat ja suurt linna, meie Nõukogude Liidu pealinna.

Tegevust tähendavad sõnad.

Ootavad, laulavad,

Harjutus 100. Täienda sõnu puuduvate lõppudega ja kirjuta lõpud värvilise pliiatsiga!

Olevik.

Ma	mäangi . . .	ja laula . . .
Sa	mäangi . . .	ja laula . . .
Ta	mäangi . . .	ja laula . . .
Me	mäangi . . .	ja laula . . .
Te	mäangi . . .	ja laula . . .
Nad	mäangi . . .	ja laula . . .

Minevik.

Ma	mäangi . . .	ja laul . . .
Sa	mäangi . . .	ja laul . . .
Ta	mäangi . . .	ja laul . . .
Me	mäangi . . .	ja laul . . .
Te	mäangi . . .	ja laul . . .
Nad	mäangi . . .	ja laul . . .

Harjutus 101. Jutus „Leevike“ on tegevust näitavad sõnad olevikus. Kirjuta see jutuke nii, et need sõnad on minevikus! Muudetud sõnad kriipsuta alla!

Leevike.

Pakasel talvel **lendab** leevike maja aknale. Isa **avab** õhuakna ja **võtab** linnukese tuppa. Soojas toas **toibub** linnuke ja **läheb** peagi julgemaks. Ta **korjab**

raasukeksi, mis laualt **langevad**. Lapsed **joodavad** linnukest ja **peavad** teda kalliks.

Viimaks **jõuab** kevad. Isa **avab** akna ja väike külaline **lendab** kuusikusse, **ehitab** sinna pesa ja **laulab** ilusaid viise.

Harjutus 102. Kirjuta vastupidise tähendusega sõnadest kahesõnalisi lauseid! Sõnad vali alt sulgudest!

Vastandid.

I.

Tema õpib.	Tema laiskleb.
Tema naerab.
Tema küsib.
Tema laidab.
Tema kisab.
Tema leiab.

(vastab / vaikib / kaotab / nutab / kiidab)

II.

Sina viid.	Sina tood.
Sina kaotad.
Sina kõnnid.
Sina lähed.
Sina võtad.
Sina rõõmustad.

(annad / leiad / tuled / seisad / kurvastad)

Harjutus 103. Kirjuta lühilausetega, mida Anne (Vello) kodus teeb! Tegevust näitava sõna lõpptäht **b** kirjuta värviliselt!

Mida Anne (Vello) kodus teeb.

Anne ärkab kell 7. Anne peseb, riietub, sööb ja läheb kooli. Pärast koolitunde Anne lõunastab. Siis Anne

Harjutus 104. Kirjuta antud jutuke minevikus! Muudetud sõnad kriipsuta alla!

Aus laps.

Aadu leiab tänavalt ilusa uue noa. Poiss vaatab nuga igast küljest. Ta on seda nuga enne näinud. Aadu teab, et see on Jüri nuga.

Ta paneb noa tasku ja jookseb Jüri koju. Aadu annab noa Jürile. Jüri ema kiidab ausat poissi ja kingib talle suure õuna. Aadu jookseb rõõmsasti koju.

Harjutus 105. Kirjuta järgnevad laused nii, et sa asemel on **te**! Muudetud lõpud kriipsuta alla!

- Sa kraamid tube.
- Sa pesed ja nõelud.
- Sa õmbled lastele riideid.
- Sa puhkad.
- Sa loed ajalehte.

Mida te teete kodus.

Te kraamite tube.

Harjutus 106. Kirjuta luuletus „Kooli“ nii, et tegevust näitavad sõnad on minevikus! Muudetud sõnad kriipsuta alla!

Kooli.

Ärka väike varblane,
pühib silmist une.
Pilvepeidust päikene
naerdes välja tuleb.

Nurka jääb nüüd hobu-kepp,
õue kukk ja kana —
taat, see tubli külasepp,
kooli viib mind täna.

(„Pioneerist“.)

Harjutus 107. Kirjuta laused vihikusse ja pane punktjoone asemele sobiv tegevust näitav sõna!

Tegevust näitavad sõnad.

Kolhoosnikud vilja masinatega.
Töölised kive kastidega.
Aednikud lilli kannudega.

Õpilased pallidega.
Sõdurid kuulipildujaist.
Pioneerid suusavõistluse.
Lapsed jääl.

(kandsid / mängisid / löikasisid / tulistasid / uisutasid / korraldasid / kastsid)

Harjutus 108. Kirjuta jutustus „Meie tankid“ ja kriipsuta alla tegevust näitavad sõnad!

Meie tankid.

Meie tankid lähevad igasugust teed mööda: poris, lumes, vees. Tank sillutab ise enesele tee. On auk ees, ronib ta läbi; on teel järsk mägi, ronib tank märke.

Meie tanke juhivad julged tankistid.

Harjutus 109. Kirjuta lauseid, milles tarvita järgmisi tegevust näitavaid sõnu:

loeb, suusatab, hüppab, uisutab, kirjutab, pühib, annab, mängib!

N ä i d i s:

Mida teeb?

Väike pioneer loeb.

Harjutus 110. Leia / sulgudest sobivad tegevust näitavad sõnad ja täida lüngad!

Leevike.

Pakasel talvel leevike maja aknale
sooja Isa õhuakna ja
. kohmetanud linnukese tuppa. Väikesel
külalisel tumepunane kõhualune, hall
selg; lagipea, tiivad ja saba mustad. Soo-
jas toas linnuke ja peagi
julgemaks.

(võttis / oli / toibus / lendas / avas / otsima / läks /
olid)

Harjutus 111. Kirjuta vabalt lühilausestega jutuke „Talvel“!

Harjutus 112. Kirjuta jutuke „Noored kunstnikud“ nii, et tegevust näitavad sõnad on olevikus!

Noored kunstnikud.

I.

Koolijuhataja Andres Kask pidas sageli kolhoosnikuile loenguid. Kord palusid kolhoosnikud pioneere esineda pärast loengut kontserdiga.

II.

Pioneerid asusidki õppima ettekandeid. Saabus kauaoodatud õhtu. Kolhoosnikute ees esines väike laulukoor. Laulud õnnestusid hästi.

Harjutus 113. Koosta suuliselt järgnevatest tegevust näitavatest sõnadest lauseid nii, et antud sõnad on lauses minevikus!

õpime, hüppate, mängib, magate, abistavad, korjab, ostame, raiuvad.

N ä i d i s:

Lauseid.

1. Me õppisime venekeelse luuletuse hästi pähe.
2. Te hüppasite kõrgele.

Harjutus 114. Lõpeta lühilausetega järgnev jutuke!

Pioneer abistas vanakest.

Pioneerid on sõbralikud ja abivalmis. Kord nägi pioneer vanakest, kes kandis rasket korvi.

Harjutus 115. Loe järgnevad käsud ja juhised tänaval liiklemise kohta! Kirjuta ise juhiseid!

Käsked ja juhiseid tänaval liiklemiseks.

Ära kelguta sõiduteel!

Üle tänava minnes vaata enne vasakule ja siis paremale!

Ära hüppa liikuvale trammile ega ka liikuvalt trammilt maha!

.

Harjutus 116. Kirjuta kaks lauset, kus tegevust näitavad sõnad on olevikus, minevikus!

Mida kolhoosnikud teevad.

Olevik.

1. Kolhoosnikud **niidavad** heina.
2.
3.

Minevik.

1. Kolhoosnikud **niitsid** heina.
2.
3.

Harjutus 117. Kirjuta kolm lauset! Tegevust näitavale sõnale tõmba joon alla!

Pealkirjaks pane: M i d a t e e b õ p e t a j a .

1. Õpetaja õpetab lapsi.
- 2.
- 3.
- 4.

Harjutus 118. Kirjuta järgmine palake nii, et tegevust näitavad sõnad on olevikus! Muudetud sõnad kriipsuta alla!

Metsa istutamas.

Õpilased läksid metsa istutama. Metsavaht andis neile puutaimi. Lapsed töötasid hoolega. Mõned laulsid töö juures. Aeg möödus kiiresti. Saabus õhtu. Metsavaht tänas lapsi abi eest. Rõõmsalt ruttasid lapsed koju.

Harjutus 119. Kirjuta lauseid, kus esinevad järgmised tegevust näitavad sõnad: ootan, vaatan, lähen, toon, tuleb, võtan.

Pealkirjaks: M i d a t e e n ?

N ä i d i s: Ootan ema. Ma vaatan aknast välja . . .

Harjutus 120. Kirjuta lauseid, kus esinevad järgmised tegevust näitavad sõnad:

hüüab, jookseb, hüppab, leiab, kukub, mängib, naerab, ruttab.

Pealkirjaks: M i d a t e e b ?

N ä i d i s: Poiss hüüab.

Harjutus 121. Kirjuta neli lauset, kus tegevust näitavad sõnad on minevikus!

Pealkirjaks pane: M i d a t e g i V i r v e .

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Harjutus 122. Kirjuta puuduvad tähed värviliselt!

Ainsus ja mitmus.

I.

Ema tõuse . . . vara hommikul. Varsti ärka . . .
ka lapsed. Isa lähe . . . tööle. Lapsed ruttu . . .
kooli.

Väljas on pakane. Majadel lehvi . . . punase . . .
lipu . . . Töölise . . . taasta . . . linna.

II.

Ärge kelguta . . . sõiduteel! Miks sa suusata . . .
tänaval? Mida te teete koolis? Te loe . . . , kirjuta . . .
ja arvuta . . . Õpilased kaunistada . . . klassiruumi.
Pioneer . . . õpi . . . hästi. Me sammu . . . vastu
ilusale tulevikule.

Harjutus 123. Kirjuta või loe jämedama kirjaga
trükitud tegevust näitava sõna asemele mõni teine
sobiv sõna alt sulgudest!

Talispordipäev.

Laupäeval teatati meile, et esmaspäeval **toimub**
meie koolis talispordipäev. **Tulin** esmaspäeva hommi-
kul kooli kella 10-ks. **Marssisime** rivis Lasnamäele.
Kelgutajad suundusid mäe idanõlvakule. Suusatajad
köitsid suusad alla ja **asusid** suusarajale. Lasnamäel

saatsime mööda mitu lõbusat tundi. Videvikus sain koju.

(Jõudsin, korraldatakse, sammusime, läksid, sidusid, veetsime, üteldi, läksid, katsime, jõudsim.)

Harjutus 124. Tegevust näitavad sõnad loe minevikus!

Nääriõhtu koolis.

I.

Sajab laia valget lund. Koolimajja ruttab suuri ja väikesi inimesi.

Koolimajas säravad kõikjal tuled. Lastel on seljas uued riided. Pioneeridel on säravvalged pluusid ja punased kaelarätid.

II.

Avaneb uks saali, kus särab suur kuusk.

Algavad ettekanded. Küll tantsivad hästi väikesed poisid ja tüdrukud!

Mudilaste koor esitab kaks laulu. Kuuenda klassi õpilased kannavad ette venekeelse näidendi.

III.

Kostab trummipõrin. Kõikide pilgud pöörduvad ukse poole. Sisse astub näärivana, tema järel tulevad pioneerid maiustuste pakkidega. Oi, kui palju on kingitusi!

Näärivana kiidab häid õpilasi, aga mõnda manitseb.

Kõik lapsed saavad pakid. Parimatele kingib ta ka raamatuid.

§ 12. Omadussõnad.

Punane (missugune?) lipp.

Väike (missugune?) poiss.

Raske (missugune?) tank.

Hoolas (missugune?) tööline.

Osav (missugune?) uisutaja.

Valged (missugused?) lumehelbed.

Uued (missugused?) suusad.

Sõnad: punane, väike, raske, hoolas, osav jne. vastavad küsimustele: missugune? missugused? Need näitavad omadust. Neid sõnu nimetatakse **omadussõnadeks**.

Harjutus 125. Kirjuta punktjoone asemele sobivad omadussõnad ja kriipsuta need alla! Sõnad leiad alt sulgudest.

Omadussõnad.

- kauss on riiulil.
- lill on ilus.
- vihik on laual.
- linnud nokivad teri.
- metsatöölised tulid koju.

- kelgutajad sõitsid mäest alla.
- pioneer abistas sõdureid.
- lapsed mängisid lumesõda.

(suur / sinine / puhas / väikesed / tublid / julged / vapper / lõbusad)

Harjutus 126. Kirjuta punktjoone asemele sobivad omadussõnad (peast)!

Omadussõnu.

1. Lumi on
2. Pioneeri kaelarätt on
3. Tint on
4. Rohi on
5. Tänav on
6. Maja on
7. Raamat on
8. Pilt on
9. Õpilane on
10. Tahvel on

Harjutus 127. Kirjuta järgnev jutuke! Lüngad täida omadussõnadega! Sõnad leiad alt sulgudest.

Arg jänes.

I.

Tee ääres kasvas õunapuu. Selle all
magas jänes. tuul kõigutas õunapuu

oksi. Äkki kukkus üks õun maha.
jänes ehmatas ja pistis jooksma. Ta jooksis
metsa poole.

II.

Metsas kasvasid pohlad ja seened.
. jänes jooksis ikka edasi. Viimaks ta jõudis
ilusa kuuse alla. Siia jäi jänes puhkama. Ise
mõtles: „Küll on õnn, et nii vaevaga pääsesin
. koera käest.“

(ilus / hall / vali / suur / väike / suure / punased /
pruunid / arg / roheline / kerge / kurja)

Harjutus 128. Kirjuta sobivaid omadussõnu igasse järgnevasse lausesse!

Omadussõnu.

Õun on
Maasikas on
Jõhvikas on
Võilill on
Kuusk on

Harjutus 129. Kirjuta järgnevad laused! Omadussõnade järele pane sulgudesse õige küsimus! Küsimused leia alt sulgudest!

I.

1. Tubli õpilane abistab teisi.
2. Leili koob kirjut kinnast.

3. **Pisike** Pilleke läks uisutama.
4. **Valge** koerake haukus õues.
5. Tädi tõi Viiule **ilusa** raamatu.

II.

1. Sajab **laia** lund.
2. Elvi on **eeskujulik** pioneer.
3. Antsul on täna **uued** saapad jalas.
4. Akendel on **helesinised** jäälilled.
5. Lapsed laulavad **lõbusat** viisi.

(missugune? missuguse? missugust? missugused?)

Pealkirjaks: O m a d u s s õ n a k ü s i m u s i.

N ä i d i s: Tubli (missugune?) õpilane abistab teisi.

Harjutus 130. Täida lüngad sobiva omadussõnaga!

Talvel.

. lumi katab maad. Ilmad on
 Puhub tuul. Lehtpuud on, kuid kuu-
 sed ja männid on poisid ja tüdrukud
 kelgutavad mäel. Neil on riided seljas, nad ei
 karda pakast.

Harjutus 131. Loe järgnevas jutukeses iga sõna järele, millel on joon all, küsimus! Sobivad küsimused leiad pala lõpus sulgudest.

Taat ja rebane.

I.

Kord oli rebasel kange nälg. Ta luusis metsas ringi. Äkki kuulis reekriginat. Hiilis vaatama ja nägi: taat sõidab kalakoormaga. Rebasel hea nõu kallis. Ta jooksis läbi lumise metsa taadist hulga maad ette, heitis siruli teele ja teeskles surnut.

II.

Taat sõitis, sõitis. Äkki hobune jäi seisma. Taat nägi teel surnud rebast, võttis sabast kinni ja tõstis kavala looma reele. Ise mõtles: „Sellest saab eide kasukale ilusa krae.“

Ronis siis taatki reele ja sõit läks edasi.

III.

Rebane aga pildus kõik kalad teele. Pärast hüppas ka ise reelt ja kadus metsa. Hiljem ta kogus kalad kokku. Sõi nii, et kõht valutas.

Taat jõudis koju, läks tuppa ja hüüdis eidele: „Tõin su kasukale uhke krae. Mine vaata, kalakoorma otsas!“

Eit läks, aga reel polnud ei kalu ega kraed.

(missugune? kus? mis tegi? millega? missuguse? kuhu? kes? keda? kust? kellele? mida?)

Lapsed vaidlemas.

Ants ütleb: „Mul on ilus nuga.“

Jüri ütleb: „Mul on ilusam kui sul.“

Avo ütleb: „Ah, mis te vaidlete! Minu nuga on kõige ilusam.“

Elle ütleb: Minul on kodus suur ja uhke nukk.“

Helve ütleb: „Minul on suurem ja uhkem nukk kui sinul.“

Malle ütleb: „Minu nukk on kõige suurem ja kõige uhkem.“

Allakriipsutatud omadussõnad tähendavad siin ka **võrdlust**.

Me saame siin igal pool küsida: missugune?

Harjutus 132. Järgnevas väikeses jutukeses „Olen kui jänes“ on palju omadussõnu. Kirjuta see jutuke ja tõmba omadussõnadele joon alla!

Olen kui jänes.

Kord rebane seletas jänesele: „Mina olen ju ise ka peaaegu jänes. Ainult keha on suurem ja saba uhkem. Välimus on mul toredam, aru taibukam ja hammas teravam. Ka küüned on kõvemad ja jõud tugevam. See on ju ka õige, et ma jäneseid süön, aga muidu olen peaaegu nagu jänes.“

Harjutus 133. Täida lüngad omadussõnadega!
Sõnad vali alt sulgudest!

Väike abiline.

I.

Vanaema tuli kolhoosi puuvilja-aiast.
Tal oli peas rätt ja ees põll.
Õues mängis ta tütretütar Tipa nukuga.
Vanaema hakkas talitama. Teda abistas
Tipa.

(puhas, suurest, sinine, virk, väike)

Harjutus 134. Ülesanne sama.

Väike abiline.

II.

Niikaua, kui vanaema keetis putru, viis
Tipa tibudele süüa.
Siis jootis ta kitsetalle. Varsti oli kõik
korras ja vanaema tõttas jälle kolhoosiaeda,
kus ootas teda töö.

(helekollastele, maitsvat, tubli, valget, huvitav)

Harjutus 135. Kirjuta palast „Väike abiline“ esi-
mene lõik olevikus! Muudetud sõnad kriipsuta
alla!

Väike abiline.

Vanaema tuleb suurest kolhoosi puuvilja-aiast.

Harjutus 136. Kirjuta lünka sobiv omadussõna; omadussõnale tõmba joon alla!

Pealkirjaks: O m a d u s s õ n a.

1. Päike tõusis metsa tagant.
2. kass lõi nurru.
3. lumi säras kuuse okstel.
4. Anne heegeldas nukule salli.
5. Mati tegi koolis lipu.
6. Vanaema kodus Õiele kinnast.
7. Ära joo vett!

Harjutus 137. Kirjuta antud laused mitmuses! Omadussõnale tõmba joon alla!

1. Roheline kuusk seisab legendikul.
2. Virk tüdruk töötab põllul.
3. Väike laululind lendas soojale maale.
4. Hele päikesekiir tungis tuppa.
5. Koolis on suur pall.
6. Metsas kasvab kõrge puu.
7. Puuraiuja raiub metsas.

Harjutus 138. Leia luuletusest „Esimene lumi“ omadussõnu!

Valge lumehelve tasa langes,
liugles alla vaikse õhtu eel,
kadus ära kuldses lehehanges
koplialia ääres karjateel.

Õhtu jõuab. Pilv on suur ja tume.
Õues valvab valge lumimees.

Harjutus 139. Kirjuta või loe sulgudes olevad sõnad mitmuses!

Oktoobripühadel.

I.

Olid oktoobripühad. Majadel lehvisid (punane lipp). Kaupluste aknaid kaunistasid juhtide (pilt) ja (ilus lill).

II.

7. novembril oli rongkäik. Veeresid (raske kahur) ja (tank). Marssisid (sõdur), tublid (tööline) ja hoolsad (õpilane).

III.

Kõlasid (rõõmus laul). Kostasid hüüded: „Elagu me suur juht, seltsimees Stalin!“

§ 13. Liitsõna.

Loe järgnevad laused:

Väike küla asus mere kaldal.

Mees püüdis kalu.

Kalurid sõitsid paadiga merele päästma uppujat.

Jää on libe.

Rannaküla lapsed mängisid mere ääres.

Kalamees hüppas lootsikusse.

Päästepaadid lasti vette.

Jäätükk murdus.

Liitsõna koosneb kahest (mõnikord ka rohkest) sõnast.

Harjutus 140. Loe järgnev palake ja leia liitsõnad.

Tulekahju laeval.

I.

Merel sõitis auru|laev. Sadam oli juba lähedal. Laeval sõitis hulk reisijaid. Ülal rooli juures asus tüüri|mees.

Laeval puhkes tule|kahju. Tule|kahju polnud õige|aegselt märgatud. Tuli oli juba haaranud kogu laeva|ruumi.

II.

Laev juhiti kalda poole. Tuli muutus aina tugevamaks. Raske oli tüürimehel pidada rooli. Madrused seadsid korkrõngad ja päästevööd valmis.

Rand lähenes. Naised ja lapsed asusid pääste-paatidesse. Kaldalt tulid appi rannaelanikud oma paatidega. Kõik päästeti.

Harjutus 141. Kirjuta järgnevad salmid vihikusse ja tõmba liitsõnadele joon alla!

Liitsõnu.

I.

Lumehelbed hiilgavad,
puudel ehted uued;
kadakatel karjamaal
seljas lumekued.

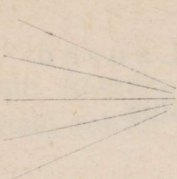
II.

Möödasõitja pilku köidab
meeste uhke, uljas laad:
see on meie koduvalla
parim metsatöö brigaad.

Harjutus 142. Kirjuta lugemikust liitsõnu! Pealkirjaks: **L i i t s õ n u.**

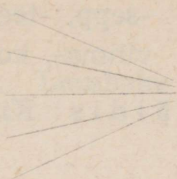
Harjutus 143. Koosta liitsõnu!

puu
lukk
kella
king
sadul

sepp

raud
kivi
kõnni
sõidu
jalg

tee

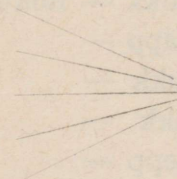
Alusta nii:

Liitsõnu.

Puusepp,

Harjutus 144. Koosta liitsõnu!

päeva
tasku
täht
lugemis
jutu

raamat

rukki
vilja
odra
lina

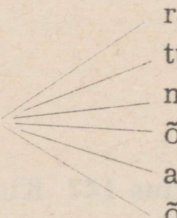
põld

vihma

piisk
sadu
vesi

kooli

raamat
tunnistus
maja
õpilane
aed
õu

Liitsõnu.

Päevaraamat,

Harjutus 145. Kirjuta lauseid liitsõnadega!

1. -sepp, -tee, -raamat, -põld;
2. vihma-, kooli-. Pealkirjaks: **L a u s e d.**

N ä i d i s: Kingsepp töötab artellis.

Harjutus 146. Kirjuta meelitusnimesid!

Meelitusnimesid.

I.	II.
Ema — emake.	Vend — vennake.
Õde — õeke.	Lind —
Isa —	Känd —
Lill —	Nukk — nukuke.
Kass —	Käpp —
Koer —	Sukk —
Muna —	Tikk —
Kell —	Kepp —
Pall —	Nööp — nööbike.
Tädi —	Vaat —
Laps —	Taat —
Jänes —	Eit —
	Hunt —

Harjutus 147. Kirjuta lühilauseid järgmistest meelitusnimedest:

koerake, lambake, kitseke, talleke, kanake, kukeke, haneke!

Alusta nii:

Lauseid:

Minu koerake on mulle armas. Lambake sööb
karjamaal rohtu.

§ 14. Häälik ja täht.

Küll on kena kelguga
hangest alla lasta!
Kaugel luhal säravad
jää ja lumi vastu.

Loeme laulu kooris.

Loenda sõnad esimeses lauses!

Loenda tähed sõnades! Kirjuta nii:

Küll — . . . tähte.

On — . . . tähte.

Häaldame sõna „küll“ aeglaselt. Häaldame tähed eraldatult: k ü l. Mitu häälikut kuuleme esimeses sõnas?

Esimeses sõnas kuuleme 3 häälikut. Hääliku l kirjutame kahekordselt (**ll**), s. o. kahe tähega.

Teises sõnas on kaks häälikut: o n. Seame tähed ümberpöörduvalt: n — o .

Leia kuues sõna laulukese esimeses lauses!

Kuues sõna on

Esimene täht	on	a
Teine	„ „	l
Kolmas	„ „	l
Neljas	„ „	a

Loe ülalt alla! Loe alt üles!

Sõnas „alla“ on 4 tähte.

Sõnas „alla“ on 3 häälikut. Häälik l on pikk ja kirjutatakse kahekordselt ll.

Leia teises lauses neljas sõna!

Selles sõnas on 3 tähte: j ä ä .

Häälik ä on pikk ja selle kirjutame kahekordse tähega ää.

Häälikuid me hääldame ja kuuleme.

Tähti me kirjutame ja näeme.

Täht on hääliku märk kirjas või trükis.

§ 15. Tähestik.

Tähed õiges järjekorras on — **tähestik**. Tähed on suured ja väikesed.

A a, B b, D d, E e, G g, H h, I i, J j, K k, L l, M m, N n, O o, P p, R r, S s, T t, U u, V v, Õ õ, Ä ä, Ö ö, Ü ü.

Mitu tähte on eesti keele tähestikus?

Harjutus 148. Loe järgnev looke läbi ja vaatle, kus on suur algustäht!

Kevadises metsas.

Ilm oli ilus. Päike paistis soojasti. Vanaisa, Enn ja Maie läksid metsa. Vanaisa tahtis teha saunavihtu. Enn otsis endale parajat kepipuud ja Maie korjas lilli. Ta tegi neist ilusa kimbu.

Äkki kuulsid nad tuttavat haukumist. „See on meie Tuksi!“ hüüdis Enn. Veidi aja pärast jõudiski Tuksi nende juurde. Tal hakkas igav kodus ilma Ennu ja Maieta. Ta lippas lahtisest õueväravast välja ja jooksis lastele järele.

Kui vihad olid valmis, läksid lapsed ja vanaisa koju. Kõige ees lippas Tuksi, tema järel jooksid Enn ja Maie. Viimasena kõndis vanaisa, käes värsked vihad.

Küsimusi kordamiseks.

1. Missuguse algustähega kirjutame jutustuses esimese sõna?
2. Missuguse tähega algame lauset?
3. Missuguse algustähega kirjutame pärisnimed?

1. Pärisnimed kirjutame suure algustähega.2. Lause algab suure tähega.3. Pealkirja kirjutame suure algustähega.

§ 16. Täishäälikud ja kaashäälikud.

Harjutus 149. Kirjuta järgnevaist lauseist välja jämedama kirjaga trükitud tähed niisuguses järjekorras: a e i o u õ ä ö ü! Ühesugused tähed kirjuta kõrvuti! Iga täht kirjuta eri reale!

1. On juba hiline õhtu.
2. Varsti saabub öö.
3. Kolhoositaludes süttivad säravad elektrituled.

Pealkirjaks: Täishäälikud.

a, a,

e, e,

i, i,

a, e, i, o, u, õ, ä, ö, ü on täishäälikud.

Eesti keeles on 9 täishäälikut.

Harjutus 150. Kirjuta järgmised laused vihikusse ja tõmba täishäälikutele joon alla!

Suplemas.

Ülo ja Maidu läksid suplema. Vesi oli väga soe. Aeg möödus kiiresti. Poisid ei pannud tähelegi, kui

lõunavaheaeg oli läbi. Nad ruttasid jälle kiiresti oma töö juurde kolhoosiaeda.

Harjutus 151. Kirjuta luuletus vihikusse ja lisa puuduvad tähed sõna algul! Kui vaja, loe luuletust lugemikust!

Lindude kevad.

Lõõritades -endas -õo,
üle -urme -õo;
-askus alla -eset -esa,
-egi -inna -esa.

Sauna -aga -asvab -aar.
Rõõmus -ästapaar
-endas -inna, -aatas -ongi:
oma jagu ongi!

Harjutus 152. Kirjuta lünkadesse puuduvad tähed!

Lindude kevad.

Västri-, väi-e väle lind,
küllap tunne- si-d:
teised nii ei le-da, rä-da
ega vis-a hä-da.

Vaatad ü-es, si-mil käed,
mida kuu-ed, näed?
kriiga-kruuga ü-e me-e
tu-eb ku-epe-e.

Harjutus 153. Kirjuta välja jämedamalt trükitud tähed!

Pioneer.

Pioneer õpib hästi. Ta täidab hoolsasti ja täpselt õpetaja poolt antud ülesanded. Pioneer teab, et kodumaa vajab haritud inimesi, seepärast püüab ta pidevalt oma teadmisi avardada. Raamatud on tema parimad sõbrad. Pioneer täidab laitmatult õpilasreegleid.

N ä i d i s: P, n, r, p, b,

Väljakirjutatud tähed on **kaashäälikud**.

Harjutus 154. Tõmba kaashäälikuile joon alla!

Manöövritel.

Nõukogude armee üksus oli linna lähedal manöövritel. Sõdurid puhkasid. Äkki läks taevas pilve.

Lähedal põllul töötasid kolhoosnikud. Vihm ähvardas takistada nende tööd.

Sõdurid ruttasid kolhoosnikutele appi ja töö lõpetati enne vihma tulekut.

Eesti keeles on 14 kaashäälikut.

Nende nimed on:

b — be

k — ka

r — er

d — de

l — el

s — es

g — ge

m — em

t — te

h — ha

n — en

v — ve

j — jot

p — pe

Harjutus 155. Koosta järgnevas tabelis antud kaas- ja täishäälikutest sõnu!

Kaashäälikud

Täishäälikud

1.	K h r m r s b	a u ü i e
2.	T nk t r m s d s	a o a e a i
3.	S d r d h ts d gr n t	õ u i ei i a aa e

Näidis: Kahur müriseb.

§ 17. Pikk täishäälik.

Harjutus 156. Kirjuta välja allakriipsutatud täishäälikud!

Hunt ja kass.

Hunt jooksis metsast külasse. See pole hundi viis külasse võõrsile joosta. Ta teeb vahel jalutuskäike sinna, kuid mitte oodatud külalisena, vaid kui varas ja röövel, et murda koduloomi.

Täna tahtis ta päästa oma nahka koerte ja jahimeeste eest. Tal oli nõu pöörduda kuhugi õue, aga kõik väravad olid kinni. Keegi ei tahtnud hunti päästa.

N ä i d i s: oo, ee, ii,

Neid häälikuid hääldame sõnas pikalt.

Need on pikad täishäälikud.

Harjutus 157. Täida lüngad sulgudes toodud pikkade täishäälikutega (ühes lauses üks ja sama täishäälik)!

1. J——n h——ras h——mri. (aa)
 2. M——li k——ras t——lt kõrvale. (ee)
 3. M——li õmbles s——dn——diga. (ii)
 4. Olle ——tab s——ja k——ki. (oo)
 5. Urve sai ——e k——e. (uu)
 6. Muri p——nutab p——sas. (õõ)
 7. Ära j—— j——le istuma! (ää)
 8. Pane v—— v——le ja mine t——le! (öö)
 9. Ülle p——dis m——ri alt k——liku. (üü)
- (küülik — kodujänes)

Harjutus 158. Kirjuta sõnu pika täishäälikuga!

Pikk täishäälik.

Jooksis, see, viis,

Pikk täishäälik kirjutatakse **kahekordse** tähega.

§ 18. Kaksiktäishäälik.

Harjutus 159. Kirjuta välja allakriipsutatud tähed!

Heinamaal.

Päike paistis otse pea kohal. Jõe ääres heinamaal võeti loogu. Laine ja Aili jäid kaldale seistama. „Kui oleks aega, võiks minna suplema,“ ütles Laine, „vesi on väga soe.“ — „Praegu küll pole aega,“ vastas Aili. „Ma tean, et pole aega, sest võib tulla äikest veel enne lõunat,“ ütles Laine.

Peale lõunat, kui teised heinalised puhkasid, suplesid Aili ja Laine jões.

Allakriipsutatud täishäälikud on **kaksiktäishäälikud.**

Kaksiktäishäälikud.

ei, äi, ai,

Kaksiktäishäälikutes kirjutatakse kumbki täht ühekordselt.
--

Harjutus 160. Täida lüngad! Vali sobiv sõna all antud sõnadest.

Mäidu ja Miku.

1. Poisid vara kooli.
2. Mäidul oli pall taskus.
3. Pallimäng meeldis väga.
4. Poisid ei õpetajale sõnagi, et aken läks katki.
5. Miku enesega.
6. Ta kartis, aga tema võitis.
7. Ka sai oma argusest võitu.

(Mäidu / võitles / väike / lausunud / jõudsid / ausus / poistele)

Harjutus 161. Leia lugemikust sõnu pikkade ja kaksiktäishäälikutega! Kirjuta need tabelisse. Pikad ja kaksiktäishäälikud kriipsuta alla (või tee värvilised)!

Alusta nii:

Pikad täishäälikud.	Kaksiktäishäälikud.

§ 19. Silp ja silbitamine.

Harjutus 162. Loe Aadu ja Juku sõnad osade (silpide) kaupa!

Jõe ääres.

Aadu ja Juku olid teine teisel pool jõge. Aadu hüüdis Jukule: „Juku! Lähme täna lõunaajal jõkke ujuma!“ Juku ei saanud aru ja vastas: „Mis sa räägid? Kõnele valjemini!“ Aadu ei saanud Jukust aru. Ta mõtles veidi ja hääldas siis sõnu väikeste osade kaupa: „Ju-ku! Läh-me tä-na lõu-na-a-jal jõk-ke u-ju-ma!“ Nüüd sai Juku Aadu sõnadest selgesti aru ja vastas: „Jah, tu-len! Oo-ta mind kel-la poo-le ka-he a-jal jõe ää-res!“

Silpi hääldame ühe hingetõukega.

Harjutus 163. Lugege (laulge) kooris „Ketramas“!

Ketramas.

Vee re, vär ten, vu ri na ga,
ket ra, vokk, nüüd kii ru ga.
Ket ra häs ti ker gelt a ga,
hoo gu sul le an nan ma.

Tu leb õu est tup pa e ma,
lei ab värt na vee re mas.
Küll siis ko he ai mab te ma,
kel lest a bi kas va mas.

Küll siis vars ti ket ra ja le
i sa vo ki os tab ka.
Koon la an nab e ma tal le
kau niks lõn gaks ked ra ta.

Harjutus 164. Kirjuta luuletus „Ketramas“ vihi-
kusse ja eralda silbid püstkriipsuga!

Näidis: Vee|re, vär|ten, vu|ri|na|ga,

Alusta nii:

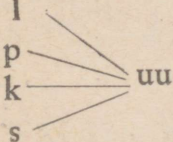
Sõnade silbitamine.

Ketramas.

Ühesilbilised sõnad.

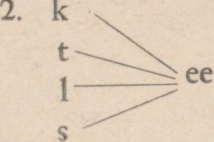
Harjutus 165. Kirjuta ühesilbilisi sõnu!

1. l
p
k
s

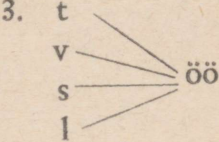
uu

2. k
t
l
s

ee

3. t
v
s
l

öö

Pikk täishäälik ühesilbilise sõna lõpus.

Maa haljendab. Tee on porine. Vii emale lilli!
Too ka minule mõni õieke! Puu kasvab aia ääres.
„Nõõ,“ hüüdis isa Kõrvile, „ära jää seisma!“ Töö
sai valmis. Müü mulle lilli!

Harjutus 166. Aseta sõna lõppu puuduv pikk täishäälik! Need leiad altpoolt.

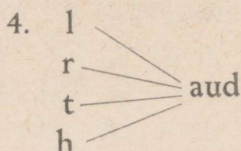
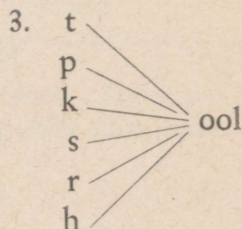
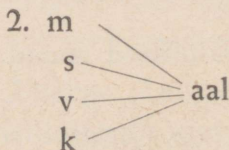
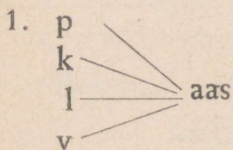
Pikk täishäälik sõna lõpus.

1. S — — poiss ei s — — ülesandest aru.
2. J — — seisma, Kalevite kange rahvas!
3. P — — murdus keskelt pooleks.
4. S — — polnud tõesti minu s — —!
5. V — — asjad kappi!

1. ee, aa; 2. ää; 3. uu; 4. ee, üü; 5. ii.

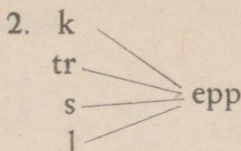
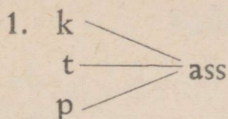
Harjutus 167. Kirjuta ühesilbilisi sõnu!

Ühesilbilisi sõnu.

Harjutus 168. Kirjuta ühesilbilisi sõnu!

Ühesilbilisi sõnu.

Harjutus 169. Täienda laused all toodud ühesilbiliste sõnadega! Need kriipsuta alla!

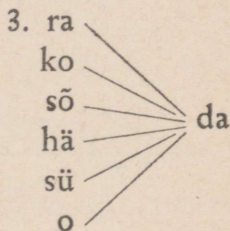
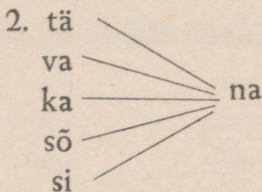
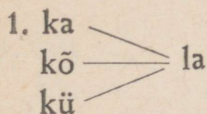
1. pandi uksele ette.
2. ripub nööriil.
3. ei seisa hästi jalas.
4. teeb halva kirja.
5. seisab kuudi ees.

(halb sulg / suur koer / uus lukk / pikk king / must sukk)

Kahesilbilised sõnad.

Harjutus 170. Kirjuta kahesilbilisi sõnu! Lahuta silbid sidekriipsuga!

Kahesilbilisi sõnu.

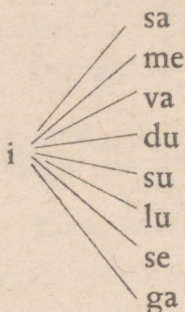

Näidis: ka-la, . . .

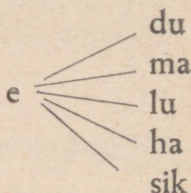
Harjutus 171. Kirjuta kahesilbilisi sõnu! Esimene silp on ühetäheline. Lahuta see sõnast püstkriipsuga!

Kahesilbilisi sõnu.

1.

2.

N ä i d i s: I|sa, i|me,

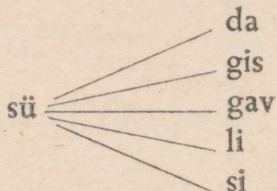
Harjutus 172. Kirjuta järgnev pala ja silbita sidekriipsuga!

Kodus.

Voo-di sei-sab sei-na ää-res. Hai-ge Vir-ve la-mab voo-dis. Väi-ke Vel-lo män-gib voo-di kõr-val vai-bal.

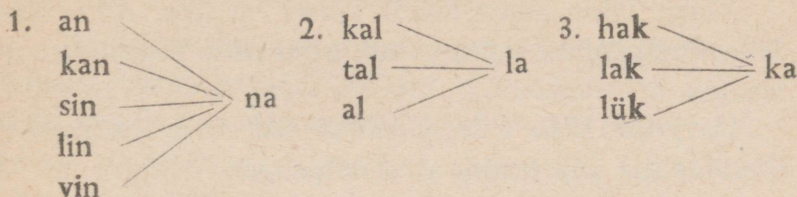
Harjutus 173. Kirjuta kahesilbilisi sõnu! Silbid lahuta sidekriipsuga!

Kahesilbilisi sõnu.

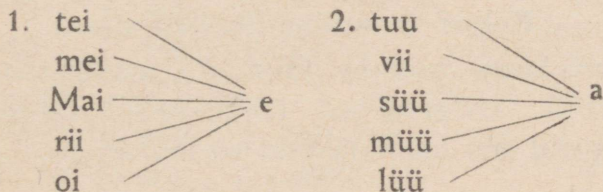
Harjutus 174. Kirjuta kahesilbilisi sõnu! Eralda silbid sidekriipsuga!

Kahesilbilisi sõnu.

Harjutus 175. Kirjuta kahesilbilisi sõnu! Viimane silp on ühetäheline. Eralda see sõnast püstkriipsuga!

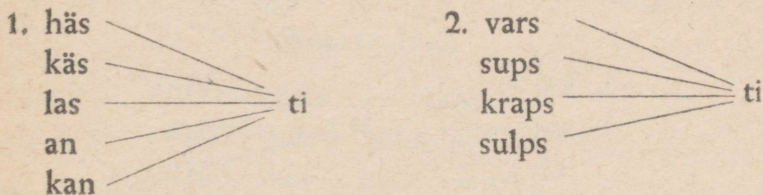
Kahesilbilisi sõnu.

Näidis: teie, . . .

Harjutus 176. Kirjuta kahesilbilisi sõnu! Silbid eralda sidekriipsuga!

Kahesilbilisi sõnu.

Harjutus 177. Silbita sidekriipsuga kahesilbilisi sõnu!

Tiina.

Väike Tiina läheb kooli. Tänav on libe. Auto sõidab mööda teed. Tiina ootab, kuni auto möödub.

Harjutus 178. Silbita sõnad järgnevas palakeses! Ühetäheline silp eralda püstkriipsuga!

Anni.

Aia ääres oli peenar. Peenral kasvas lilli. Meie väike Anni vaatles lilli. Ta murdis ühe suure õie ja viis selle oma õele. Õde tänas Annit.

Kolme- ja mitmesilbilised sõnad.

Varb-la-ne, pi-si-ke lin-nu-ke, no-kit-seb tä-naval te-ri. Poi-si-ke-sed ko-gu-ne-sid vai-nu-le ja män-gi-sid siin hu-vi-ta-vaid sõ-ja-män-ge.

Kolmesilbilised sõnad.

Harjutus 179. Kirjuta kolmesilbilisi sõnu! Silbid eralda sidekriipsuga!

1. ve
ke
tõ

si-ne

2. varb
mul
kol
vil

la-ne

3. kal
tal
pil

la

ma
ta
tud

Harjutus 180. Silbita sõnad järgnevas palas! Ühe-
täheline silp eralda püstkriipsuga.

Ülane.

Oja ääres tihnikus kasvas palju kollaseid ülaseid. Lapsed korjasid neid, sidusid kimpudesse ja müüsid need pidulistele. Omateenitud raha eest ostsid lapsed emale sünnipäevaks ilusa kirju pearätiku.

Harjutus 181. Koosta tabelis toodud silpidest sõnu!

Silpidest sõnu.

1.	Öö- lab	lau- bik		
2.	tõt- li	koo- no	Väi- tas	
3.	Ka- nes	suu- na	mu- re	mu- na

Harjutus 182. Kirjuta puuduv silp!

Noorte laul.

O— kätes tu—vikku,
ko— saa— hoi—me.
Mu—hal— mine—kust

val—se viib noor— tee.
Sü— kinni ko— mul—,
ra— hele päik—e kullast,
silmis sä—lemas ind,
ehi—me, ko—, sind.

Harjutus 183. Kirjuta puuduv silp!

Talviseid töid kolhoosis.

I.

Tal— on kolhoo— pal— tööd: vaja vil— peks—,
ma—naid, atru, äkkeid ja vank— paran—da. Vaja
ke—diseks külviks val—tuda, viljasee— pu—tada.

II.

Terveks tal— vaja puid val—tada. Va—
ehi—palke saa—da ja neid met— väl— ve—da.
Ke—deks peab kõik val— ole—, et töös mitte ta—tust
ei tuleks.

§ 20. Sõnade poolitamine

teisele reale viimise puhul.

1. Ühesilbilist sõna ei poolitata.

Näidis: Kepp on maas. Laud on lai.

2. Ühetähelist silpi ei lahutata sõnast.

Näidis: Mei/e e/ma os-tis uu/e luu/a.

3. Kahe- ja enamsilbilisi sõnu poolitame silpide järgi.

Näidis: Ka-na mu-nes ne-li mu-na. Ee-di an-dis va-nai/sa-le hu-vi-ta-va raa-ma-tu.

Harjutus 184. Kuidas poolitad sõnu, kui on tarvis viia teisele reale:

matemaatika, eesti keel, laulmine, tööõpetus, keheline kasvatus, joonistamine, kirjatehnika?

(Kui võimalik, poolita mitmeti.)

Sõnade poolitamine üleviimisel.

N ä i d i s:

Mate-
maatika

Matemaa-
tika

ees-
ti keel

.....

.....

Poolitamisel peavad pikk täishäälik ja kaksik-
täishäälik jääma kokku.

N ä i d i s: Mei-le too-di uu-si raa-ma-tuid. Koo-
li-ma-ja õu-es kas-vab saa-ri ja vaht-raid.

Harjutus 185. Poolita järgnevas luuletuses sõnad
sidekriipsuga, nagu viiksid teisele reale!

Talveõhtu.

Kõik teed ja kõik rajad
on täis kerget lund.
Ja vaiki jäid majad
kui magaksid und.

Toas soe on ja mugav.

Ahjus sinine leek.

Uni lastel on sügav.

Puhkab lumine kelk.

§ 21. Sõnade lühendamine.

Meie klassi uksele on silt: II kl. See tähendab: teine klass.

Sõna „klass“ kirjutatakse lühendatult „kl.“.

Meie klassijuhatajaks on õpetaja Veersalu. Seltsimees Veersalu õpetab meile eesti keelt. (Õp. Veersalu, sm. Veersalu.)

Vaatle lühendeid!

- kl. — klass
- õp. — õpetaja
- sm. — seltsimees
- a. — aasta
- aadr. — aadress
- nr. — number
- lk. — lehekülg
- pk. — postkast
- min. — minut
- t. — tund; tänav
- rbl. — rubla
- kop. — kopikas
- jne. — ja nii edasi

jt. — ja teisi
jm. — ja muud
näit. — näiteks

Samu lühendeid tarvitatakse ka mõnes teises
käändes, näit.: aastal, aastat, minutit, kopikat jne.

ENSV — Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik

NSVL — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit

Harjutus 186. Kirjuta sulgudes seisvate sõnade
asemele lühendid!

Lühendeid.

Raamat maksab 2 (rubla) 50 (kopikat). Vaateaknal
on raamatuid, pilte, kirjutustarbeid (ja muud). Aia
(tänavas), maja (number) 12.

Nädalapäevade lühendid.

Pühap. — pühapäev
esmasp. — esmaspäev
teisip. — teisipäev
kolmap. — kolmapäev
neljap. — neljapäev
reede (ei saa lühendada) — reede
laup. — laupäev

Kuude lühendid.

Jaan. — jaanuar
veebr. — veebruar
märts (ei saa lühendada) — märts
apr. — aprill
mai (ei saa lühendada) — mai
juuni (ei saa lühendada) — juuni
juuli (ei saa lühendada) — juuli
aug. — august
sept. — september
okt. — oktoober
nov. — november
dets. — detsember

Samu lühendeid tarvitatakse ka mõnes teises käändes, näit.: pühapäeval, jaanuaril, detsembril jne.

Harjutus 187. Kirjuta sulgudes seisvate sõnade asemele lühendid!

Lühendeid.

(Esmaspäeval) ja (teisipäeval) on meil laulmise tund. (Teisipäeval) ja reedel on joonistamine. (Kolmapäeval) ja (laupäeval) on tööõpetus. (Pühapäev) on vaba päev.

Harjutus 188. Kirjuta allakriipsutatud sõnade asemele lühendid!

Poes.

Andu käis poes. Ta tõi leiba, piima ja suhkrut. Leib maksis 10 rubla 90 kopikat, piim maksis 3 rubla 70 kopikat ja suhkur maksis 13 rubla 50 kopikat. Andu sai 30 rublast tagasi 1 rubla 90 kopikat.

Harjutus 189. Kirjuta allakriipsutatud lühendi asemele terve sõna!

Andu töötab koolis.

Andu on II kl. Esmasp. on tal neli tundi. Õp. sm. Rebane andis eesti keele tunnis lugeda pala 1. osa ja kirjutada harjutuse nr. 42. Andul kulus tööks aega 25 min.

Eesnimede lühendid.

Näiteid:

Mall Mägi — M. Mägi.

Ilmar Voore — I. Voore.

Juhan Tamm — J. Tamm.

Harjutus 190. Kirjuta oma klassi õpilaste nimes- tik lühendatud eesnimedega! (Alga esimesest pingist!)

Pealkiri:

Meie klassi õpilased.

§ 22. Kuupäevade kirjutamine.

Mall on sündinud 31. juulil 1942. aastal. 1. septembril 1949. aastal ta tuli kooli esimesse klassi. 19. mail 1950. aastal lõpetas Mall esimese klassi. Nüüd on ta teise klassi õpilane.

Harjutus 191. Kirjuta eelnev pala ja tarvita lühendeid järgmiste sõnade asemel: september, aasta, klass!

Kuupäevi võime kirjutada ka nii:

Mall tuli kooli 1. 9. 1948. Mall sündis 31. 7. 1941.

Harjutus 192. Kirjuta järgnevad laused ja tarvita lühendeid:

Lühendite tarvitamine.

Vladimir Iljitš Lenin sündis 22. aprillil 1870. aastal ja suri 21. jaanuaril 1924. aastal.

Seltsimees Stalin sündis 21. detsembril 1879. aastal.

Nõukogude armee vabastas Tallinna 22. septembril 1944. aastal.

Töötav rahvas kukutas Eesti kodanliku valitsuse 21. juunil 1940. aastal.

Harjutus 193. Kirjuta järgnevates lausetes kuunimed sõnadega!

Kuupäevad.

Nõukogude armee päev on 23. 2.

Kevad algab 21. 3.

Täna on (vastav kuupäev).

Harjutus 194. Kirjuta lugemikust välja sõnu, mis algavad tähtedega **k, p, t**.

B, d, g sõna algul.

Näiteid: Isa on brigadir.

Meie üleriided on garderoobis.

Tädi kinkis mulle doominomängu.

Direktor tuli klassi.

Brigaad töötab hästi.

Eestikeelsetes sõnades me ei kirjuta **b, d, g** sõna algul.

Laensõnades esineb **b, d, g** ka sõna algul.

§ 23. Lühike ja pikk häälik sõna lõpus.

Harjutus 195. Häälda hoolikalt ja kirjuta:

**Lühike täishäälik,
kahekordne kaashäälik.**

**Pikk täishäälik,
ühekordne kaashäälik.**

Sepp parandab atra.

Seep on riiulil.

Kell on seinal.

Keel on suus.

Kott on tühi.

Koot ¹⁾ on seina najal.

Kass püüab hiiri.

Kaas on katki.

Lukk on ukse ees.

Luuk avati.

Konn krooksub.

Koera **koon** ²⁾ on külm.

1) pint e. vart. 2) koera nina.

Harjutus 196. Kirjuta sõna lõppu II või I!

Kas I või II?

ke—

kee—

ku—

kuu—

hu—

huu—

to—

too—

Harjutus 197. Kirjuta puuduvad tähed I või II!

Kas I või II?

Ke— on seinal. Ku— viis meie valge tibu. Kuu—
tabas vaenlast. Huu— on haige. Too— on laua ees.
To— on mõõt. Eesti kee— on minu emakee—.

Harjutus 198. Kirjuta sõna lõppu ss või s!

Kas s või ss?

la—	laa—
to—	too—
lo—	loo—
pa—	paa—

Harjutus 199.

Kas s või ss?

Ka— hüppas lauale. Laual on tühi ta—. La—
on väike vaat. Raamatule pandi uus kaa—. Laa— on
suur mets.

Harjutus 200.

Kas p või pp?

se—	see—
to—	too—
ke—	kee—
va—	vaa—

Harjutus 201.

p või pp?

Nõukogude va— — ripub seinal. Se— — töötab sepikojas. Too— on mõõt. Ke— — on nurgas. Vaa— on pragunenud. Augu ette pandi to— —. See— vahutab hästi. Kee— on käisteta mantel.

Harjutus 202.

Kas k või kk?

ko—	koo—
pi—	pii—
lu—	luu—
ha—	haa—

Harjutus 203.

Kas k või kk?

Koo— maitseb hästi. Sõduril on pi— — pii—. Ko— — valmistab sööki. Luu— on lahti. Lu— — on rikkis. Haa— on kõver. Ha— — tegi pesa varemeisse.

Harjutus 204.

Kas t või tt?

ru—	ruu—
ju—	juu—
nu—	nuu—
ko—	koo—

Harjutus 205.

Kas t või tt?

Raamatus on huvitav ju— —. Tühi ko— — ei seisa püsti. Akna ruu— läks katki. Meil on tööga suur ru— —. Lapse nu— — vaikis äkki. Koo— pandi seina najale püsti.

I.

Kellel on aega?
Minul pole aega.
Kas **sinul** on nuga?
Temal vist on nuga.
Sellel poisil on pall.
Tollel lapsel kadus raha.

II.

Lühendatud sõnad.

Kel on aega?
Mul pole aega.
Kas **sul** on nuga?
Tal vist on nuga.
Sel poisil on pall.
Tol lapsel kadus raha.

Harjutus 206. Kirjuta **kellel, sellel, sinul, minul, temal, tolel** asemele lühendatud sõnad **kel, sel, sul, mul, tal, tol!**

Lühendatud sõnad.

(Kellel) janu, (sellel) jalad. Kas (sinul) on aega tulla täna meile külla? Täna (minul) pole aega. See töö õnnestus (temal). (Sellel) õpilasel siin on käsipall, (tollel) aga jalgpall.

Harjutus 207. Kirjuta puuduv I ja kriipsuta alla!

Ke— on töö valmis? Su— on siin paar viga. Mu— pole ülesanne täiesti selge. Ta— unus see asi koguni. Se— ööl sadas vihma. To— pihlakal seal aianurgas on palju marju.

Harjutus 208. Kirjuta puuduv ühekordne või kahekordne kaashäälik ja kriipsuta alla!

Ühe- ja kahekordne kaashäälik sõna lõpus.

Ke— teie seast on käeke— —? Kus on vanaisa ke— —? Se— loo— on palju lõbusat. Minu õnne- loo— võitis 500 rubla. Toompea lo— — Tallinnas seisab kõrgel künkal. Taastama on taa— ehitama. Ta— — on tühi.

Lühendatud.

Mina käin koolis.

Ma käin koolis.

Sina lähed koju.

Sa lähed koju.

Tema õpib hoolega.

Ta õpib hoolega.

Meie mängime palli.

Me mängime palli.

Teie vaatate mängu.

Te vaatate mängu.

Minu sõber Ints on väle.

Mu sõber Ints on väle.

Sinu koer tuli meile.

Su koer tuli meile.

Harjutus 209. Kirjuta sõnade **minu, mina, meie, tema, sinu** asemele lühendatud **mu, ma, me, ta, su**!

Minu kodumaa.

Eestimaa on minu sünnimaa. Mina olen siin sündinud ja kasvanud. Siin on elanud ja töötanud minu vanemad ja esivanemad. Meie armastame oma kodumaad. Mina tahan oma kodumaa kasuks töötada.

Jää seisma kaljuna, me kodumaa, Nõukogude Eesti!

Harjutus 210. Kirjuta puuduv täishäälik ja kriipsuta alla!

Kas pikk või lühike täishäälik sõna lõpus?

Ma— haljendab. M— istun pingil. Ta on m— parim sõber. Keegi m— — ei ole nii hea kui m— armastab ema. M— võime laulda ja naerda kui lapsed. Isa võttis mesipuust kõik m— — välja. T— leiate selle t— — juhatuse järgi. T— — aurab kannus.

Harjutus 211. Täida lüngad allpool toodud pika või lühikese täishäälikuga ja kriipsuta need alla!

Lühike või pikk täishäälik ühesilbilise sõna lõpus.

1. M— — on märg.
2. Isa ei s— — künda minna.
3. M— ei s— — ülesandest aru.

4. Kas t— käite selle t— — jala?
5. S— — t— — on väga hea.
6. M— vihik jäi koju.
7. Keegi m— — ei teadnud seda.

Näidis: 1. Maa on märg.

Harjutus 212. Koosta lauseid sõnadega: ja, ka, ju!

§ 24. i ja j.

Harjutus 213. Kirjuta jutustusest välja kõik sõnad, mille lõpus on i!

Kolhoos valmistub külviks.

Isa on kolhoosis viljakasvatuse brigadir. Ta tõi aidast nisuteri ja pani need lillepotti idanema. Hilli ja Ivo imetlesid isa tegevust. „Peab ikka kindlasti teadma, kas vili idaneb,“ ütles isa. „Meie ei külva kunagi proovimata vilja. Kui vili ei idane, siis läheb see kas inimeste või loomade toiduks.“ „Aga kui idaneb?“ küsisid lapsed. „Kui nisu hästi idaneb, siis saavad lapsed tuleval aastal sageli maitsvat sepikut,“ vastas isa. „Kas mina ka?“ küsis väike Hilli. „Ega sinagi ilma jää,“ naeris isa.

Harjutus 214. Kirjuta jutustusest „Kolhoos valmistub külviks“ 15 sõna, kus i on sõna keskel või algul! I-le järgnev täht kirjuta värviliselt või kriipsuta alla!

N ä i d i s: Isa, aidast, . . .

Harjutus 215. Kirjuta luuletusest „Töörahma laul“ välja need sõnad, milles esineb **j!** Kirjuta see ja temale järgnev täht värviliselt!

Pealkiri:

Sõnu, milles on j.

Töörahma laul.

Töö armas, südamele ligi
jäab ääs ja alas, põllumuld;
neil varu loob me vaev ja higi,
tööl kibe juur, ent vili kuld.
Las kohab laine leetjal rannal,
võrk mere põhjast rikkust toob,
ja kündja käe all a-dravannas
töö leiva igapäevase loob.
Töös käte võim maailmas üllas
on Eesti kodu kaitseja.
Töörahval jätkub tahet küllalt,
et õiguse eest võidelda.
Töö südamele, süda tööle —
nii hõõgub armastuse-täht.
Nad teevad lõpu orjusööle,
ei keegi lahuta neid kaht.

J esineb ainult sõna või silbi algul, mitte kunagi aga lõpus.

§ 25. Kordamiseks ja etteütluks.

Harjutus 216. Koosta antud sõnadest õigeid lauseid! Lauset alusta suure tähega ja lause lõppu pane punkt!

Kirvega	püütakse	maad
võrguga	raiutakse	sukka
adraga	niidetakse	kalu
vikatiga	küntakse	lauda
labidaga	nõelutakse	maja
nõelaga	kaevatakse	heina
höövliga	värvitakse	puid
pintsliga	hööveldatakse	põldu

Näidis: **Kirvega** raiutakse puid.

Harjutus 217. Kirjuta lauseid mitmuses!

Aiatööriistad.

Ainsus.	Mitmus.
Labidas	labidad
reha
kastekann
hark
käru

Harjutus 218. Kirjuta lauseid mitmuses!

Põllutööriistad.

Ainsus.	Mitmus.
Ader	adra
äke	äkke
vedru
rull
külvimasin
traktor

Harjutus 219. Kirjuta ainsuses ja mitmuses, täiendades tabelit!

Mänguasjad.

Ainsus.	Mitmus.
Pall	pallid
auto	autod
nukk	nukud
lennuk
hobune
käru
veski
vile
tinasõdur
nukumaja

Harjutus 220. Tõmba nimisõnadele joon alla!

Kevade tuleb.

Kivitara ääres on näha esimene roheline taimeke. See on nõges. Kase ümbert on lumi sulanud. Kõik madalamad kohad on vett täis. Koplis on lausa tiik. Seal on parvega tore sõita.

Harjutus 221. Etteütluseks.

Pikk suvi on möödas. Õpilased tulevad jälle kooli. Meie koolis on ilusad puhtad klassitoad. Põrandad on värvitud.

Alustame jälle tööd värske jõuga. Õpime nii nagu õppis Lenin.

Harjutus 222. Etteütluseks.

Kolhoosis.

Kolhoosist kostab masinamürinat. Mida säääl tehakse? Ants jookseb vaatama. Pekstakse vilja. Mis vili kasvab meie põllul?

Meil kasvab rukis, oder, nisu ja kaer.

Harjutus 223. Etteütluseks. Pane puuduvad komad!

Põllul.

Malle läks emaga kolhoosi põllule, et aidata rukist siduda. Malle töötas hoolega, aga ema jõudis temast ette. Kui Malle väsis, siis aitas ema tal siduda.

Harjutus 224. Etteütluseks. Pane puuduvad komad!

Tähtis päev.

Eile oli meil tähtis päev, sest meie saime pioneerideks. Oli maleva koondus. Saalis oli palju õpetajaid, õpilasi ja pioneere. Meile seoti kaela pioneerirätid. Kõik pioneerid hüüdsid: „Alati valmis!“

Harjutus 225. Kirjuta järgnev pala olevikus!

Oktoobripühad.

Saabus Oktoobrirevolutsiooni aastapäev. Linn oli kaunistatud lippude ja loosungitega. Korraldati rongkäik. Sellest võtsid osa ka õpilased. Õhtul oli saluut.

Harjutus 226. Tõmba lühikestele täishäälikutele joon alla!

Tankistide päev.

Eile oli tankistide päev. Seda päeva tähistati kogu riigis. Meil on palju tanke. Nad on tugevad, sest nad purustasid vaenlase. Meie tankistid on julged ja kuulsad.

Elagu tankistid!

Harjutus 227. Tõmba j-le ja temale järgnevale tähele joon alla!

Lenin.

Lenin oli koolis eeskujulik õpilane. Alati olid tal kõik ülesanded korralikult tehtud. Sageli abistas ta nõrgemaid kaasõpilasi.

Leninist sai töörahva juht ja õpetaja. Nõukogude rahvas armastas teda väga.

Lenin on surnud. Tema tööd jätkab meie armastatud juht seltsimees Stalin.

Harjutus 228. Kirjuta jutustus „Verine pühapäev“ vihikusse!

Sõnad et ja aga kirjuta värvilise pliiatsiga! Nende ette pane koma!

Verine pühapäev.

I.

Töölised ei teadnud et tsaar on nende vaenlane. Nad uskusid et tsaar ei tea nende viletsast elust midagi. Ühel pühapäeval läksid töölised tsaarile palvekirja viima aga tsaari sõjavägi tulistas töölisi. Palju inimesi sai surma. Nüüd nägid töölised et tsaar on nende vaenlane. Nad said aru et Lenini õpetus on õige.

Harjutus 229. Pane puuduv koma et ja aga ette!

II.

Töölised viisid tsaarile palvekirja et tsaar annaks neile abi ja kaitset. Nad usaldasid tsaari aga tsaar pettis neid. Sandarmid katsusid liikuvat rahvast seisma panna aga rahvas läks edasi. Töölised ei uskunud et sõjavägi neid tulistab.

Harjutus 230. Aseta punktjoone asemele puuduv et või aga!

III.

Rahvas uskus, tsaar neid aitab. Nad said aru, tsaar vaja minema kihutada. Nii õpetas Lenin juba ennemgi, töölised nägid seda alles nüüd, see on vajalik.

Harjutus 231. Loe ja leia punktide asemele sobiv omadussõna!

Tänaval.

. Juku jalutab linnas. Ta möödub majast, mille ees kasvavad puud. Ka teiste majade ees selles tänavas kasvab ja puid.

Äkki Juku kuuleb trummipõrinat. Ta vaatab hääle suunas. Kesklinna poolt lähenevad pioneerid lipuga. Nende read on . . . ja kui kenasti nad marsivad! Kõigil on pluusid ja kaelarätid.

Juku on alles oktoobrilaps. Ta ootab igatsusega, millal ta võib kanda pioneeri kaelarätti.

Harjutus 232. Kirjuta sulgudes olev täht õigesti!

Aino elust.

(a)ino elab (p)ärnus (k)alevi tänaval. Tal on õde (h)elmi ja vend (v)ello. (a)ino ja (v)ello käivad koolis. Nad on (p)ioneerid ja õpivad hästi.

Suvel elavad nad (l)äänemaal, (m)etsa külas, (e)du kolhoosis. (a)inol on seal palju sõpru: (k)oer (r)eksi, (k)ass (m)iisu, (h)obune (m)iira ja (l)ehmad (t)ähik, (k)irjak ja (m)ustik.

Harjutus 233. Kirjuta pala minevikus!

Naistepäev.

8. märtsil **pühitetakse** ülemaailmalist naistepäeva. Sel päeval **on** igal pool aktused, kus **premeeritakse** eesrindlikke nõukogude naisi. **Peetakse** kõnesid, milles **jutustatakse** naiste elust ja õigustest enne ja nüüd. Erilist lugupidamist ja austust **omistatakse** paljulastele emadele.

Harjutus 234. Silbita järgnev pala!

1. mai.

Majadel lehvivad punased lipud. Tänavad on täis rõõmsaid inimesi. Mis päev täna on?

Täna on 1. mai, tööliste püha. Kogu maailma töölised pühitsevad seda päeva. Täna hõiskavad need, kes on hoolsasti töötanud ja elus oma kohust täitnud, kes on võidelnud õigluse eest.

Harjutus 235. Kriipsuta alla pikk täishäälik!

Võidupüha.

Saabub 9. mai. See on suur võidupäev, mil Nõukogude armee sundis alistuma julmad rööv vallutajad.

Elagu võitmatu Nõukogude armee! Elagu meie kallis juht seltsimees Stalin!

Harjutus 236. Kirjuta jutust „Laevaõnnetus“ liitsõnu!

Laevaõnnetus.

Tormisel ööl äratas kahuripauk rannaküla elanikud. Kõikidele oli selge, et on juhtunud laevaõnnetus.

Mehed jooksid randa. Eemalt paistis karile jooksnud laev. Meeskond oli roninud mastidele. Päästepaat lasti vette. Kaheksa julget meremeest sõudsid läbi tormi laeva juurde ja päästsid kõik merehädalised.

Pealkiri: L i i t s õ n u.

Harjutus 237. Kirjuta jutust „Kevad“ liitsõnu!

Kevad.

Mäekünkad ja põlluribad juba mustendavad. Heinamaale ilmuvad rõõmsad laululinnud ja vilistavad kogu päeva. Löövad haljendama väikesed rohutukad. Valgust ja päikesepaistet on igal pool.

Pea kaob lumi. Haljendavad juba orasepõllud ja võililled kollendavad väikeste päikestena. Võsastikus õitsevad sinililled ja niidul õitsevad varsakabjad. Lõbusalt vilistab karjapoiss.

Pealkiri: L i i t s õ n u.

Harjutus 238. Kirjuta järgnev pala minevikust!
Muudetud sõnad kriipsuta alla!

Pajupill.

Vanaisa Ain on hea sõber oma pojapojale
Mardile. Kevadel kutsub vanaisa Mardi oja kaldale
pajupilli tegema. Nad lähevad oja äärde. Vanaisa löi-
kab saleda oksteta pajuoksa, teeb sinna vajalikud tük-
ked ja pöörab siis pajukoore lahti. Varsti on valmis
ilus sõrmiline pajupill. Vanaisa proovib selle häält,
jääb sellega rahule ja ulatab pilli Mardile.

Harjutus 239. Kirjuta jutukesest „Pajupill“ liit-
sõnu!

Liitsõnu.

Pajupill,

Harjutus 240. Vasta järgmistele küsimustele!
Sõnad vali alt sulgudest!

1. Millega kirjutab õpilane?
2. Millega mängib väike vend?
3. Millega põllumees harib põldu?
(Kirjutusvahendid: pliiats, sulg, tint.)
(Mänguasju: pall, lennuk, auto, käru, hobune.)
(Põllutööriistu: ader, äke, vedru, rull.)

Alusta nii:

Millega?

1. Õpilane kirjutab pliiatsiga, tindiga ja sulega.
2.

Harjutus 241. Koosta 5 lauset, milles esinevad järgmised sõnad: klassiga, sõbraga, raamatuga, noaga, lipuga!

Alusta nii:

Kellega? millega?

Me käisime klassiga matkamas.

Harjutus 242. Koosta 5 lauset, milles esinevad järgmised meelitusnimed: lilleke, kassike, kuldnokake, pääsuke, aiake!

Alusta nii:

Meelitusnimesid.

Lilleke ärkas juba talveunest.

Harjutus 243. Kirjuta jutukesest välja pärisnimed!

Sõitsin külla.

Oli koolivaheaeg. Ma sõitsin emaga tädile külla. Me sõitsime rongiga Viljandi. Tädipoeg Aivo oli hobusega jaamas vastas. Ka poisi sõber Tuks oli kaasa tulnud. Ta liputas mulle sõbralikult saba ja lakkus mu kätt. Sõit algas. Poiss ajas hobust kiiremale sõidule, isa hüüdis: „No sõida, sõida „Kõrvike!“

Sõitsime mööda mitmest kolhoosist. Varsti paisis ka meie sihtkoht: Aidu küla. Külas olid kõik

majad mulle tuttavad. Varsti nägingi Silla elamut, kus elab mu tädi, kes on aiatöö brigadir.

Hobune keeras väravast õue. Olime kohal. Õues võtsid meid vastu tädi Anu ja täditütar Õie.

Harjutus 244. Koosta kirjalikult lauseid selle kohta, mida teeb õpilane koolis, kasutades järgmisi sõnu:

lugema, kirjutama, võimlema, jooksmata, õppima, vastama, küsima, mängima, laulma, võtma, tooma, andma!

Mida teeb õpilane koolis.

Õpilane loeb hästi.

Harjutus 245. Kirjuta järgmised laused mitmuses! Mitmuse **d** märgi värviliselt!

Pioneer töötab aias.
Kass püüab hiiri.
Laps õpib koolis.
Lill õitseb aasal.
Kalur püüab kalu.
Sipelgas töötab usinasti.
Lind ehitab pesa.
Kolhoosnik niidab heina.

Pealkiri:

Mitmus.

Harjutus 246. Kirjuta jutuke olevikus ja pane puuduvad tähed!

Vihmane ilm.

(Olevik.)

Vihma hakka... sadama. Ma jookse... tuppa. Ma istu... toas ja vaata... aknast õue. Inimesed kõnni... kiiresti avatud vihmavarjudega.

Toas on vaikne. Isa loe... ajalehte, ema kuju... õele sukka. Vennad loe... laua ääres. Mina lähe... ka vendade juurde ja hakka... lugema.

Harjutus 247. Kirjuta küsimusi! Enne kirjuta esimene küsimus ja siis kohe kirjuta küsimus, kus sa asemel on te!

Sa — te.

Mida sa loed?	Mida te loete?
Kuhu sa lähed?
Millal sa tuppa tuled?
Kas sa said piima?
Millega sa kirjutad?
Kuhu sa jooksid?
Kellega sa kõneled?
Mida sa sööd?
Mille üle sa mõtled?

Harjutus 248. Antud jutukeses on tegevust näitavad sõnad minevikus. Kirjuta jutuke nii, et need sõnad oleksid olevikus!

Kevadel.

Lumi oli juba sulanud, ainult üksikud valged lai-
gud paistsid põldudelt ja niitudelt. Öösiti külmetas
veel veidi ja hommikuks oli veeloikudel õhuke jää-
kirmetis. Päike käis kõrgelt, õhk oli selge ja eemal
helendas ja virvendas. Meie ei püsinud enam toas,
jooksime maja ümber aias, käisime koplis ja metsas.

Harjutus 249. Täienda järgnevaid lauseid!

Mida näeme metsas.

Valgetüveline kasvab sirge kõrval.
Veidi eemal on käharate okstega ja igivana
. . . . Haraline ja värisevate lehtedega
kõigutavad oma latvu tuules.

Kändude ümber punetavad Selge, vulisev
. . . . voolab jõe poole.

Harjutus 250. Lõpeta poolikud laused!

Lauseid.

1. Vaike ruttas kooli, **kuid**
2. Maie sai täna matemaatikas viie, **sest**
3. Korrapidaja avas akna, **et**
4. Ema pahandas Andoga, **sest**
5. Kell lõi juba üheksa, **kuid**
6. Mai ei saanud täna õue, **sest**

Harjutus 251. Kirjuta puuduvad tähed!

Olevik.

Ma loe . . . , kirjuta . . . , joonista . . .
Sa loe . . . , kirjuta . . . , joonista . . .
Ta loe . . . , kirjuta . . . , joonista . . .
Me loe . . . , kirjuta . . . , joonista . . .
Te loe . . . , kirjuta . . . , joonista . . .
Nad loe . . . , kirjuta . . . , joonista . . .

Minevik.

Ma lugesi . . . , kirjutasin . . . , joonistasin . . .
Sa lugesi . . . , kirjutasin . . . , joonistasin . . .
Ta luges . . . , kirjutas . . . , joonistas . . .
Me lugesi . . . , kirjutasin . . . , joonistasin . . .
Te lugesi . . . , kirjutasin . . . , joonistasin . . .
Nad lugesi . . . , kirjutasin . . . , joonistasin . . .

Harjutus 252. Loe luuletus läbi!

Eevi kooliteel.

Ilus kevadine ilm —
Eevil rõõmust särab silm.
Linnud lennul siia-sinna —
Eevil vaja kooli minna.
„Ära mine!“ ütleb lind,
„meie ootasime sind.
Tule, mängi, siin on kena,
keelama ei hakka ema!“

„Ei, ei, ei! Mind ootab kool,
sellepärast on mu hool.
Enne töö ja lõbu pärast!“
ütles, tõttas eemal kärast . . .

Vasta küsimustele!

1. Milline on ilm?
2. Kelle silmad säravad rõõmust?
3. Kes lendavad siia-sinna?
4. Kes läheb kooli?
5. Kes keelab Eevit kooli minemast?
6. Kuhu kutsub lind Eevit?
7. Mis vastab Eevi?
8. Kuhu tõttab Eevi?

Harjutus 253. Kirjuta jutuke „Mida ma nägin hommikul kooliteel“!

Harjutus 254. Kirjuta niipalju, kui tead:

1. Missugused lilled õitsevad kevadel?
 2. Missugused linnud rõõmustavad kevadel meid oma lauluga?
 3. Missugused puud ja põõsad õitsevad aias?
- Kirjuta kõik nimetused mitmuses!
Alusta nii:

Kevadel.

1. Lilled: sinililled, ülased, . . .
2. Linnud: kuldnokad, . . .
3. Puud ja põõsad: õunapuud, . . .

Harjutus 255. Kirjuta järgnevaist sõnadest välja nimisõnu!

Laps, ilus, kasvab, linnuke, koer, vihik, õppis, annate, väike, valge, ülane, raamat, müts, lusikas, kell, pehme, laulab, lahke, kuldne, päike, sõdur, leht, roheline, kaunistab, rõõmustas, kalake, õng, sõber, põld, linn, õpilane, virk, hoolas, riie, king, must, haaras, õpetab, vaikne.

Pealkirjaks: N i m i s õ n u.

N ä i d i s: Laps, linnuke, koer,

Harjutus 256. Kirjuta eelmisest harjutusest välja omadussõnad!

Pealkirjaks: O m a d u s s õ n a d.

N ä i d i s: Ilus, väike,

Harjutus 257. Kirjuta harjutusest nr. 255 välja tegevust näitavad sõnad.

Pealkirjaks: T e g e v u s t n ä i t a v a d s õ n a d.

N ä i d i s: Kasvab, õppis,

Harjutus 258. Kirjuta lühilausetega, kuidas sa abistad oma vanemaid!

Alusta nii:

Abistan vanemaid (isa, ema).

Ma pühin tube.
Ma toon puid tuppa.
Hoian väikest venda.

.

Harjutus 259. Kirjuta lühilauseid sa ja te-ga järgmistest sõnadest (olevikus ja minevikus): loed, hüppad, kukud, õpid, mängid, õmbled, joonistad, magad!

Sa — te.

Sa laulad — te laulate. Sa laulsid — te laulsite.
Sa võtad — te võtate. Sa võtsid — te võtsite. Sa loed —

Harjutus 260. Kirjuta nimisõnad nii, et saad õiged laused! Puuduvad sõnad vali alt sulgudest ja kriipsuta alla!

Nimisõnu.

Ronk otsis toitu.
. jooksis metsa.
. kuivab nõõril.
. ujub vees.
. hüppas vette.
. on riiulil.
. sõitis jaama.
. õpib.

- õmbleb riideid.
- sulas ära.
- lendas soojale maale.
- koltub sügisel.
- parandab saapaid.
- läks katki.

(särg / jänes / konn / särk / raamat / tass / rong /
poiss / lumi / kuldnokk / leht / mesilane / rätsep /
kingsepp)

Harjutus 261. Lõpeta laused!

Mida teevad?

- Õpilased
- Linnud
- Lapsed
- Lennukid
- Pardid
- Hiired
- Kanad
- Lilled

Harjutus 262. Kirjuta lühilausetega, millest sa
näed, et on kevad!

Alusta nii:

Kevad.

Puudel on pungad. Nägin liblikat.

Harjutus 263. Pane puuduvad komad!

Komad oma kohal.

Aias õitsevad tulbid nartsissid ja sirelid.

Millike on väike tüdruk kuid oskab juba kududa.

Poiss jooksis kiiresti et mitte kooli hilineda.

Meie koolis kirjutame loeme arvutame joonistame ja laulame.

Lapsed tõusid püsti sest õpetaja astus klassi.

Kui ma kooli jõudsin siis olid tunnid juba alanud.

Kui ma maha kukkusin siis lõin oma põlve katki.

Harjutus 264. Vasta järgmistele küsimustele:

1. Mis su nimi on?
2. Kus sa elad?
3. Kus koolis sa õpid?
4. Mis on sinu huvitavaim raamat?
5. Milliseid mängu sa mängid?
6. Millega sa mängid?
7. Kes on sinu sõbrad?
8. Mida sa suvel teed?
9. Millised on sinu armsamad lilled (linnud, loomad)?
10. Mis sulle eriti meeldib?

Harjutus 265. Koosta jutukesest „Juku tahab saada traktoristiks“ küsimusi!

Juku tahab saada traktoristiks.

I.

Juku Kivistik elas alevikus ja käis siin koolis. Kooli läheduses asus masina-traktorijaam, kus töötas Juku isa. Jukule meeldisid masinad. Oma vaba aja veetis ta töökojas masinate juures.

Traktorijaama töötajad tundsid kõik Jukat.

Näidis:

Küsimused.

1. Kus elas Juku Kivistik?
2.

Juku tahab saada traktoristiks.

II.

Juku tahab saada traktoristiks. Ta õpib käes hoidma igasuguseid tööriistu. Juku õpib tundma ka masinat põhjalikult. Juba oskab ta anda traktorile tagasikäiku ja traktorit adra ette rakendada.

III.

Juku tahab minna põllule kündma. Ta rakendab traktori adra ette ja sõidab koos isaga põllule. Juku juhib traktori põllu äärel. Ta vajutab hoovale ja adrahõlmad vajuvad mulda. Juku künnab oma esimese vao.

Ta ammune unistus täitub. Jukust saab traktorist.

Harjutus 266. Vasta kirjalikult järgmistele küsimustele!

I.

1. Kelleks tahab Juku saada?
2. Mida ta õpib käes hoidma?
3. Mida ta oskab traktoriga teha?

II.

1. Kuhu tahab Juku minna?
2. Kellega ta läheb koos põllule?
3. Kuhu juhib Juku traktori?
4. Mida teeb Juku põllul?
5. Milline Juku unistus täitub?
6. Kelleks saab Juku?

Pealkiri: Vastused küsimustele.

Harjutus 267. Kirjuta punktide asemele sobiv omadussõna!

Suvel.

On suvehommik. Taevas särab päike.
. tuuleõhk kuivatab lilledelt kaste-
pisarad. Anne tõttab aeda. Peenral õit-
sevad lilled. Ta nopib mõned
õied ja viib need tuppä emale, kellel on
täna sünnipäev.

Harjutus 268. Kirjuta järgnev jutuke nii, et **mina** asemel esineb **sina**! Muuda ka vastavalt jämedalt trükitud sõnad!

Kuidas hoolitseda oma tervise eest.

I.

Tervis on meie kalleim vara. Ka mina tahan olla terve.

Hommikul, kui ärkan, tõusen kohe voodist. Võimlen ja pesen end korralikult. Ma ei lähe söömata kooli, vaid söön ja pesen siis hambad. Hambaid ma pesen ka õhtul. Enne sööki pesen ma alati käsi. Õhtul pesen ka jalgu.

II.

Ma viibin alati palju värskes õhus. Talvel jalutan, suusatan ja uisutan. Kelgutada on väga lõbus. Suvel mängin alati õues. Ma jooksen, hüppan, mängin palli ja ujun. Kui olen higine, siis ma ei joo külma vett ja hoidun külmetamisest.

Hea on olla terve.

Harjutus 269. Pane lause lõppu punkt või küsimärk!

Märgid lause lõpus.

Miks sa nutad

Isa läks tööle

Ema õmbleb Minnile kleiti

Kas Helle on kodus

Harjutus 270. Kirjuta peast:

1. kolm lauset, mille lõpus on punkt;
2. kolm lauset, mille lõpus on küsimärk!

Kiri.

Viimased koolipäevad. Koolitöö lõpeb varsti. Väike Ilme tahab suveks maale sõita ja kirjutab vanaemale järgmise kirja:

Tallinnas
12. 5. 51.

Armas vanaema!

Varsti ma saan tunnistuse. Tahaksin sõita suveks Sinu juurde maale, kui Sa oled nõus. Kirjuta, palun, varsti, kas võin tulla! Ma võtan oma Pauka kaasa. Arvan, et ta on mul karjas hea abiline.

Tervitusi emalt ja minult!

Ilme.

Aadressi kirjutab Ilme järgmiselt:

*Hageri.
Edu kolhoos
Sm. Eva Mäemets.*

Ilme kirjutab ümbriku tagaküljele oma aadressi:

*Stj.
Tallinn.
Hõbe t. 22—4.
Ilme Rannik.*

Ilme sai onult sünnipäevaks kaardi.

Kaardile oli kirjutatud:

Soovin õnne sünnipäevaks!

Onu Ants.

Harjutus 271. Kirjuta kiri või õnnesoov! Ka
aadress!

SISUKORD:

1. Kirjaõpetuse kordamiseks	3
2. Suur täht lause algul	9
3. Pärinimed	11
4. Küsilause	16
5. Jutustav lause	19
6. Koma lauses	24
7. Koma lauses loetelu puhul	30
8. Nimisõna	32
9. Ainsus ja mitmus	37
10. Harjutusi kordamiseks	42
11. Tegevust näitavad sõnad	51
12. Omadussõnad	64
13. Liitsõna	73
14. Häälik ja täht	78
15. Tähestik	80
16. Täishäälikud ja kaashäälikud	82
17. Pikk täishäälik	86
18. Kaksiktäishäälik	88
19. Silp ja silbitamine	90
20. Sõnade poolitamine	99
21. Sõnade lühendamise	101
22. Kuupäevade kirjutamine	105
23. Lühike ja pikk häälik sõna lõpus	107
24. i ja j	114
25. Kordamiseks ja etteütluks	116

Vastutav toimetaja A. Selmet.

Tehniline toimetaja A. Sepp.

Ladumisele antud 8. II 1950. Trük-
kimisele antud 10. III 1950. Trüki-
arv 12 000. Paber 56×79,1/16. Trüki-
poognaid 9. Arvutuspoognaid 5,93.
MB-02411. Trükikoda „Kommunist“,
Tallinn, Pikk tän. 2.
Tellimise nr. 628.

На эстонском языке.

Учебник родного языка
для II-го класса.

Õiendus.

lk. 125
1 rida ül.

Trükitud

...minevikust!

Peab olema

...minevikus!

Viga esineb trükikoja süü läbi.

Rbl. 2.20

A-18378
A22

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00505006 9